

Осінь-зима, 2003
збірник XV,
номер 3,4

Видається:
англійською, арабською,
іспанською, російською
та українською мовами

(ISSN #1080-3092)

В цьому випуску:

- 1 ТЕМА ВИПУСКУ:**
Дванадцята Міжнародна конференція з проблем здоров'я та навколишнього середовища: глобальні партнери в пошуках глобальних рішень
- 6 Вплив Чорнобильської катастрофи на здоров'я людини та якість води**
Виступ Постійного представника України при ООН Й.В. Валерія Кучинського
- 7 ВСТУПНА ПРОМОВА**
д-р Христина К. Дурбак, голови і засновника ВІТ
- 9 ТЕМАТИЧНИЙ ВИСТУП:**
Досягнення сформульованих у Декларації Тисячоліття цілей: завдання в галузі водопостачання та санітарії
п. Іан Пронк, директор Міжнародного інституту навколишнього середовища та розвитку
- 13 НОВИНИ ЧОРНОБИЛЯ**
Виступ п. Кензо Ошими, координатора ООН з питань міжнародного співробітництва в галузі подолання наслідків Чорнобильської катастрофи
- 14 Сімнадцять років після – вплив Чорнобиля на здоров'я**
д-р Володимир Бебешко, генеральний директор Наукового центру радіологічної медицини України
- 15 Виступ І.В. Мадіні Б. Джарбусиной,**
Постійного представника Казахстану при ООН
- 17 Витримки з Доповіді про розвиток людини Програми розвитку ООН (ПРООН) за 2003 рік**

Світовий екологічний журнал видається на переробленому папері

Світовий екологічний журнал

НАЙВАЖЛИВІША ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЗДОРОВ'Я ТА ДОВКІЛЛЯ

ОСВІТА ДАЄ НОВІ ЗНАННЯ. ЗНАННЯ ДАЮТЬ НОВІ МОЖЛИВОСТІ.

Дванадцята Міжнародна конференція з проблем здоров'я та навколишнього середовища: глобальні партнери в пошуках глобальних рішень

Тема Конференції 2003 року: **"Вода та здоров'я: проблеми та рішення"**, 24-25 квітня 2003 року Центральні установи Організації Об'єднаних Націй Нью-Йорк, США

Організатор:
"Ворлд інформейшн трансфер" (ВІТ)
Спонсори Конференції:
Уряд України в співробітництві з Програмою ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП) та Програми розвитку ООН (ПРООН).

Д-р Володимир Бебешко, Генеральний директор, Український науковий центр радіологічної медицини; д-р Дурбак, Голова і засновник ВІТ; і п. Кензо Ошима, Заступник Генерального секретаря ООН з гуманітарних питань

На відзнаку оголошеного Організацією Об'єднаних Націй Року питної води "Ворлд інформейшн трансфер" (ВІТ) зібрала міжнародних експертів в різних галузях на свою чергову Конференцію, покликану слугувати платформою для зусиль з досягнення позитивних змін. Серед запрошених були лікарі, епідеміологи, посадові особи ООН, представники урядів, а також активісти неурядових організацій. Завдання, яке поставило перед собою ВІТ, коли організувало цю Конференцію, є розширення знань людства про науково підтвержені зв'язки між здоров'ям людини і деградацією навколишнього середовища, а також активізація глобального співробітництва, спрямованого на вирішення проблем в цій сфері.

Й.В. пан Валерій Кучинський, Постійний представник України при ООН, відзначив важливу роль водних ресурсів з точки зору досягнення цілей економічного розвитку, подолання бідності та збільшення тривалості життя. З часу аварії на Чорнобильській АЕС найважливішим завданням для України був пошук шляхів пом'якшення її довготривалих наслідків. Катастрофа стала також випробуванням міжнародного співтовариства на здатність реагувати на комплексні лиха (екологічного, техногенного та гуманітарного виміру) такого масштабу. Уряд України витрачає щороку 5-7 відсотків державного бюджету на програми зменшення "Чорного болю". Слід відзначити, що пріоритетну увагу Уряд країни продовжує приділяти питанням пом'якшення людських страждань та економічному відновленню. Низка вчених з різних країн світу постійно спостерігають за станом об'єкту "Укриття", але його ще необхідно зміцнити,

щоб привести в безпечний стан та звести до мінімуму витік радіоактивних елементів. Задля прийдешніх поколінь вкрай важливо забезпечити міжнародне співробітництво та підтримку зусиллям з подолання наслідків катастрофи, оскільки Чорнобильське лихо має глобальні наслідки, а, отже, й глобальна відповідь на нього повинна бути добре скоординованою, активною та послідовною.

У промові Директора Програми ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП), д-ра Аднана Аміна, яку виголосив його представник, заступник голови відділення ЮНЕП у Нью-Йорку пан Вернер Обермайер, йшлося про взаємозв'язок між здоров'ям людини та природною екосистемою. Важливість води для життєдіяльності людини не можна переоцінити, водночас запаси питної води у всьому світі зменшуються та забруднюються. Стратегія ЮНЕП на цьому напрямі полягає в поєднанні оцінки, управління та координації зусиль для вироблення комплексного, широкого та динамічного підходу до вирішення питань, пов'язаних з водою. Головною метою є забезпечення справедливого розподілу водних ресурсів для потреб промисловості, сільського господарства, а також для побутового користування. На думку ЮНЕП, неможливі верстви населення не повинні нести додаткові витрати, як у грошовій формі, так і у вигляді затраченої праці, спричинені недостатньою ресурсною базою. ЮНЕП також вживає заходів для захисту навколишнього середовища, яке знаходиться під постійною загрозою. Саме від навколишнього середовища залежатимуть майбутні запаси дорогоцінних природних ресурсів на планеті; роль води є критично важливою, оскільки вона дозволяє людині вести здоровий спосіб життя з почуттям власної гідності. Досягати цих цілей можливо лише колективними, послідовними зусиллями.

Й.В. пан Анварул К. Чоудхурі, Заступник Генерального секретаря ООН, Високий представник з найменш розвинутих країн, країн, що розвиваються і не мають виходу до моря, та малих островних держав. Всесвітній саміт зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі та Третій форум з питань води в Кіото мали важливе значення для висвітлення проблем деградації водних ресурсів, зокрема в сорок одній найменш розвинутій країні, де мешкає майже 10 відсотків населення світу. Будівництво гребель та інші інженерні роботи негативно впливають на стан довкілля, завдають шкоди річковому рибальству, що, в свою чергу, спричиняє забруднення основних продуктів харчування, які споживає місцеве населення. Погіршення водних ресурсів також обумовлює зростання кількості таких захворювань, як дизентерія та холера. У ширшому сенсі, покращення якості води та здоров'я людини залежить від прогресу в боротьбі з бідністю. Підвищення ефективності міжнародної та національної політики в цій сфері є вочевидь необхідним. Уряди повинні докласти зусиль для виконання семи зобов'язань, взятих за Брюссельською програмою дій, які дають реальний шанс для тих, хто найбільш потерпає, "звільнитися від жахливих страхів злиденності, байдужості та хворіб".

Пан Кензо Ошима, Заступник Генерального секретаря ООН з гуманітарних питань, координатор міжнародного співробітництва з питань Чорнобиля, висвітлив гуманітарний аспект Чорнобильської трагедії. Мільйони людей у Російській Федерації, Білорусі, а також в Україні, продовжують потерпати від наслідків цієї катастрофи, яка сталася 17 років тому. Населення забруднених територій, за складних умов, продовжує цілеспрямовано працювати для відновлення звичного життя та діяльності. Після аварії міжнародне співтовариство об'єднало свої зусилля на знак демонстрації людяності та єдності. Водночас, характер проблем, що виникли внаслідок Чорнобильської катастрофи, також згодом змінився. Управління ООН з координації гуманітарних питань визнало за доцільне змінити підходи до розв'язання цих проблем. Метою такої зміни вектором зусиль має стати визнання більшої ролі окремих осіб та громад, а також цільова допомога найбільш потерпілим громадянам місцевості. Це передбачає підвищення ролі агенцій, які займаються питанням розвитку, таких як ПРООН, ФАО, ЮНЕП, НҚДАР, ВООЗ та Світового банку. Лише разом ми зможемо забезпечити присутність Чорнобильського питання на міжнародному порядку денному, доки не буде адекватно вирішено весь спектр гуманітарних аспектів катастрофи.

Д-р. Христина Дурбак, засновник та Голова Ворлд інформейшн трансфер. Обмежені водні ресурси продовжують викликати серйозні занепокоєння у сучасному світі; ця ситуація не покращиться за умови збереження нинішніх тенденцій. Історія нараховує значну кількість трагічних уроків, винесених в результаті хибного споживання та управління водними ресурсами. Забруднена вода, безсумнівно, є шкідливою для здоров'я людини, хоча весь її вплив досі повністю не вивчено. Обмежений доступ до якісної води в країнах, що розвиваються, та найменш розвинутих країнах призвів до мільйонів смертей від пов'язаних з водою захворювань, яким можна було запобігти, а також до уповільнення розвитку деяких районів. Водночас, було б помилкою вважати, що від забруднення та нестачі води потерпають лише бідні частини світу.

Розвинуті країни, від Американського континенту до Скандинавії, від Азії до Африки, відчувають проблеми в галузі охорони здоров'я, зумовлені неякісною водою. Хімікалії, що потрапляють у воду, зокрема пестициди та такі мікроелементи, як ртуть, накопичуються з часом та завдають серйозної шкоди здоров'ю. Ці забруднювачі також передаються від матері дитині, що робить наймолодших членів суспільства найбільш вразливими. Було б неприпустимо, якби ми залишалися байдужими до зазначених проблем та дозволили собі не помічати погіршення стану водних ресурсів, але, на щастя, по всьому світу країни почали активно займатися питаннями води та охорони здоров'я. Партнерські відносини між державою та приватним сектором, освіта та зміцнення ролі жінок, а також міжнародне співробітництво є ключовими факторами успіху вирішення на глобальному рівні проблем охорони здоров'я, зумовлених водою.

Пан Ян Пронк, Голова Міжнародного інституту навколишнього середовища та розвитку, Спеціальний посланник Генерального секретаря ООН на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку. Мій перший висновок полягає в тому, що комплексний підхід до питань води, охорони здоров'я та інших вимірів

сталого розвитку є вкрай важливим, але недостатнім. Боротьба з бідністю передбачає, що незаможні верстви власноруч мають домогтися права вирішувати питання ресурсозабезпечення. Другий висновок: схвалення цілей в галузі розвитку, сформульованих у Декларації тисячоліття ООН, зокрема щодо води та санітарії, є значним кроком уперед. Проте, цього замало. Ми маємо зосередити нашу увагу також на іншому вимірі бідності і не чекати 2015 року. Третій висновок: забезпечення водою житла є необхідною, але не достатньою передумовою. Доступ до санітарії є вкрай важливим для покращання здоров'я людини. Четвертий висновок: ми потребуємо нового плану дій у сфері води та санітарії. Комплексна програма розвитку водних ресурсів є гарним, але неповним засобом. Приватизація — також не вирішення проблеми. Обидва засоби мають бути реалізованими місцевою владою для того, щоб гарантувати цей доступ тим, хто його потребує і хто, в іншому разі, залишатиметься на узбіччі процесів розвитку. Врахування цих п'яти висновків є необхідним, щоб запобігти збільшенню різниці між здоров'ям людей, які мають доступ до ресурсів, та тими, хто позбавлений такого доступу.

Д-р Марко Т.Олесницький, Президент Медичного товариства Нью-Джерсі, розповів про наслідки для системи водопостачання Нью-Джерсі зміни рівнів загрози згідно з новою Національною консультативною системою безпеки. Події 11 вересня 2001 року змусили різні

ланки Уряду більш прискіпливо підійти до питання захисту комунальних послуг, зокрема, захисту водних ресурсів, від можливого хімічного, біологічного та радіоактивного забруднення. Через свою близькість до Нью-Йорку, Нью-Джерсі розглядається як "ймовірна ціль" для терористів, а його система водопостачання — як об'єкт диверсій. У відповідь на ці загрози влада вживає загальних та спеціальних заходів безпеки, від збільшення кількості патрулів та закриття люків до постійної мобілізаційної готовності на випадок застосування зброї масового знищення. Розбавлення води в значних водосховищах та хлорування також є ефективними запобіжними заходами. Агентство охорони навколишнього середовища витрачає значні кошти для визначення можливих ступенів ризику. Д-р Олесницький детально поінформував про готовність Нью-Джерсі захистити власні водні ресурси.

Д-р Володимир Бебешко, Генеральний директор Українського наукового центру радіаційної медицини, розповів про вплив Чорнобильської катастрофи, який відчувається сьогодні. Ця катастрофа стала найстрашнішою техногенною аварією в історії людства. Вона докорінно змінила спосіб життя

та поведінки людини, основні соціальні підвалини. Наслідки радіаційного випромінювання є найбільш руйнівними в сільській місцевості. Річки, забруднені радіонуклідами, посилюють негативний вплив, оскільки забруднюють підземні питні води та ґрунт. Згодом шкідливі елементи, такі як цезій та стронцій, потрапляють в організм людини та інших живих істот. Сповільнений вплив катастрофи не обмежується лише радіаційним захворюванням, він також спричиняє психічні розлади. Люди, зайняті на очисних роботах, а також місцеве населення продовжують страждати від тривалих наслідків Чорнобильської катастрофи (випадки захворювання на рак зустрічаються набагато частіше у цих групах). Забруднення річок лише прискорює цей процес. Очистка є вкрай необхідною, але дуже дорогою. Вельми сумнівно, що тягар, який несе Україна, полегшиться у найближчому майбутньому. Перефразуючи Генерального секретаря ООН Кофі Аннана, ми хотіли б побачити думку про Чорнобильське лихо, але яким чином?

Пан Джей Уолкер, Засновник "Прайслайн" та Виконавчий директор "Уолкер Діджитал", розповів про вплив інформаційної епохи та її найбільш відчутний наслідок: зменшення відстаней. До 1850 року 95 відсотків американців мешкали та вмирали в радіусі двадцяти п'яти миль від їхніх до-

мівок, і ця тенденція досі зберігається в деяких частинах світу. Мірою того, як збільшується відстань, зменшується емоційне сприйняття проблем людиною. Засоби масової інформації вносять реальне

відчуття подій у всьому світі в наші домівки. Радіо, телебачення, Інтернет, технологія стільникового зв'язку допомогли зменшити відстані у світі. З часом ці комунікаційні технології мають збільшити нашу поінформованість про різноманітні проблеми та зможуть відігравати помітну роль у пошуку шляхів їх вирішення. Зменшення відстаней, зумовлене прискороною ходою технологічного прогресу, об'єднує людей, які можуть стати в нагоді один одному.

У виступі помічника Адміністратора Програми розвитку ООН (ПРООН), заступника координатора з питань Чорнобиля, регіонального директора Кальмана Міжеї, який виголосила старший керівник програм, голова групи ПРООН з питань Європи і СНД пані Гюлдон Тюркоз-Кослет, зазначалося, що сімнадцята річниця Чорнобильської катастрофи стала нагодою для вшанування пам'яті жертв та переосмислення підходів.

На жаль, залишається багато перешкод для відродження регіону. Забруднення екосистеми та всієї території створює передумови для розповсюдження радіонуклідів внаслідок розливів Дніпра. Окрім цього, досі залишається відчутним сильний психологічний вплив катастрофи. Для того, щоб позбутися безпідставного занепокоєння, населення потребує прозорої та надійної інформації про існуючі загрози, спричинені радіацією. Багато з тих, хто потерпів від наслідків Чорнобильської катастрофи, є безробітними та позбавленими привілеїв. В цілях сталого розвитку необхідно забезпечити проведення наукових досліджень та ознайомлювати з їх висновками населення, щоб уможливити довготермінове планування.

Керівник програми ЮНІСЕФ з водних ресурсів та санітарії Ванесса Тобін пові-

домила про результати досліджень взаємозв'язку між водними ресурсами, санітарною профілактикою та здоров'ям дітей. Захворювання, пов'язані з водою, є головною причиною смертності серед дітей. Щоб задовольнити потреби здоров'я та гігієни, людина в середньому потребує 40-50 літрів води на день; зараз багато районів мають значні проблеми в отриманні навіть половини від цієї кількості. Вирішальна роль санітарії є загально визнаною, проте проблема полягає в тому, яким чином забезпечувати дотримання санітарних норм без достатньої кількості води. ЮНІСЕФ досяг певного успіху в таких галузях: недорогі технології; освіта; зосередження уваги на найвразливіших верствах населення; належна якість водопостачання до житлових будинків; швидке реагування на надзвичайні ситуації; покращення устаткування в школах. Новий стратегічний напрямок полягає в задоволенні таких громадських потреб, як забезпечення роботи санітарного обладнання для попередження

захворювань. ЮНІСЕФ потрібно не лише продовжувати виступати за ефективний моніторинг та інформувати про результати, а й активно заохочувати медичних працівників до участі у цих процесах по всьому світові.

Др. Мітчелл Л.Гейнор, головна виконавча особа, Загальна онкологія д-ра Гейнора (м. Нью-Йорк), зосередив увагу як на причинах виникнення раку, які зумовлені станом довкілля, так і на запобіжних методах. Захворювання раком не є випадковим, це — результат поступових процесів,

що тривають протягом десятиліть і спричиняються такими забруднювачами навколишнього середовища, як дим від цигарок, випалювання в печі цегли, забруднені водоймища та пестициди. Потрібно з'ясувати та дослідити можливий канцерогенний вплив цих забруднювачів, особливо коли вони діють у поєднанні один з одним. Інакше рівень ракових захворювань продовжуватиме різко зростати. Хоча важко уникнути впливу цих канцерогенів, існує можливість переведення боротьби з раком у практичну площину. Др. Гейнор пропонує обмежити споживання жирів та їсти їжу з натуральними протираковими елементами, включаючи протонінгібітори та фітоестрогени, які містяться в зеленому чаї та соєвих продуктах, а також резвератрол, знайдений у шкоринці червоного винограду. Ці заходи уповільнюють розвиток метастазів ракових пухлин в організмі. За умови достатньої інформації про стан довкілля та раціон споживання, можливо вжити превентивних заходів для попередження раку. Активними діями на цьому напрямі, разом із застосуванням нових методів лікування та виробництва нових ліків, можна досягти значного зменшення рівня ракових захворювань у прийдешніх поколіннях.

Рон Гуд, виконавчий директор, Ініціатива "Відновимо Хетч Хетчі" (Волнат Грік, Каліфорнія), поставив питання: чому Йосемітський національний парк є заповідником, що захищається законом, у той час як мальовнича долина Хетч Хетчі, яка розташована на його околицях, завалена колодами і перегороджена греблею? Басейн Хетч Хетчі віді-

гравав життєво важливу роль в районі Затоки Сан-Франциско з часу, доки його не було перегороджено греблею у 1923 р. Боротьба, яка триває відтоді навіть до сьогодні, точилася навколо балансу між економічною доцільністю та збереженням довкілля. Проект відновлення Хетч Хетчі має на меті досягнути безпрограшного рішення для двох сторін цієї суперечки шляхом освіти, судових процесів та політичної активності. Зрештою, потрібно постійно усвідомлювати перевагу діяльності над бездіяльністю.

Д-р. Джеральд Елнер, Голова Департаменту медицини та директор Центру нових патогенів Університету медицини та стоматології м.Нью-Джерсі не вважає, що населення має панікувати з приводу можливих диверсій на системах водопостачання. Розрідження, гідроліз, мікроби та активація роблять такі спроби марними. Громадська думка щодо вразливості водних ресурсів змусила урядові та політичні кола відреагувати, зосередивши зусилля на посиленні викриттів і наглядових функцій для зняття напруги серед населення. Хоча ця інформація вселяє оптимізм, й досі можливо заразити систему водопостачання з єдиною метою — викликати паніку. Нинішній брак успішних диверсійних спроб на системах водопостачання пояснюється лише необізнаністю потенційних диверсантів. Методи збирання та розподілу води надзвичайно ускладнюють це завдання. Не можна гаяти час у створенні безпечної системи водопостачання.

І.В. Мадіна Б. Джарбусинова, Постійний представник Казахстану при ООН висловила співчуття Казахстану українському та білоруському народам, а також усім тим, хто потерпів від Чорнобильської катастрофи. Казахстан знаходиться в унікальному становищі як країна, що надає допомогу, і, з іншого боку, потребує її. Крім того, що десятки тисяч казахів брали участь у ліквідації наслідків Чорнобиля, ця країна має нести тягар довготривалих наслідків радіаційного випромінювання. За радянської доби у деяких районах Казахстану в період 1948-1989 рр. проводилися засекречені ядерні випробування, що спричинили забруднення місцевої екосистеми та шкоду людському здоров'ю. Реабілітація та відновлення Семіпалатинського регіону має першочергове значення для Уряду Казахстану. Іншим катастрофічним явищем для довкілля, що відбувається на наших очах, є швидке опустелювання басейну Аральського моря. Міжнародна співпраця за участю міжнародних організацій, держав та окремих осіб є нагальною з тим, щоб відвернути гуманітарні та природні катастрофи. Наслідки минулих ядерних випробувань становлять серйозну загрозу для Казахстану та інших держав. Обсяг завданої довкіллю шкоди підтверджує необхідність міжнародної підтримки та дій.

Д-р. Роберт Мусіл, Виконавчий директор, „Лікарі за соціальну відповідальність”, пов'язав знання в галузях довкілля, охорони здоров'я та медицини з занепокоєннями пересічних громадян. Якби у всьому світі небадужі громадяни могли поєднати зусилля з експертами в різних галузях стосовно якоїсь проблеми/ряду проблем, з'явилася б величезна

вірогідність того, що такі дії змусять навіть найпотужніші суб'єкти (уряди країн, корпорації тощо) звернути на них увагу. Саме цей об'єднавчий потенціал вселяє надію на подолання найгостріших проблем. США — це не лише розвинена, але й надзвичайно багата та привілейована країна, проте й тут існує проблема безпечної для здоров'я та доступної питної води. Кожен має право знати, що міститься у воді. Моральний обов'язок кожного — бути соціально активним.

Д-р. Девід Савіц, Керівник Департаменту епідеміології Університету Північної Кароліни (Chapel Hill) розповів про результати досліджень інфекційних хвороб, що переносяться водою, з точки зору епідеміології. Він пояснив, як працюють епідеміологи над з'ясуванням причинного зв'язку між способом життя та хворобами. У цьому контексті він заявив, що найпростішим шляхом потрапляння хімічних отруйних речовин в організм людини є споживання води. Радіонукліди розповсюджуються також через домашніх тварин та рибу, які виступають у ролі вторинних механізмів передачі. Залежно від джерела, до різних типів води (поверхневі, підземні) потрапляють різні види забруднювачів, такі як каналізаційні стоки, природні хімічні елементи та навіть побічні продукти, які використовуються для очищення води (наприклад, в результаті хлорування). Розуміння шляхів розповсюдження забруднюючих речовин є необхідною передумовою для запобігання подальшому погіршенню людського здоров'я у випадках таких катастроф, як Чорнобильська. Ця робота є складною та вельми потрібною.

Д-р. Кетрін М.Шеа, Медичний центр Університету Дюка, зазначила, що у важливому значенні води переконує той факт, що лише 0,5% води на планеті є потенційно питною свіжою водою. Побічні хімічні продукти, знайдені в воді, є особливо шкідливими для малюків, якщо вони потрапили в організм шляхом вживання їжі, вдихання або всотування через шкіру. Недостатня метаболічна активність у малюків, більші, у порівнянні з дорослими, обсяги споживаної води, зумовлений зростанням тривалості життя довший латентний період розвитку, високоефективний анаболізм — все це зумовлює їх особливу вразливість перед хімічними забруднювачами. До останніх належать побічні продукти сільськогосподарської діяльності та відходи, важкі метали (ртуть, свинець), а також нещодавно виявлений новий вид забруднювачів, який можна пов'язати з побутовими засобами чищення та предметами особистої гігієни. Каналізаційно-очищувальні споруди не в змозі знешкодити ці забруднювачі; для багатьох з них не розраховано максимальні рівні концентрації.

Вплив Чорнобильської катастрофи на здоров'я людини та якість води

**Виступ Постійного
представника
України при ООН
Його Високоповажності
Валерія Кучинського**

Час проведення нашого зібрання обрано не випадково. Завтра, 26 квітня, виповнюється 17 річниця від дня аварії на ядерному реакторі Чорнобильської АЕС. Цей день закарбувався в історії як гіркий та трагічний урок, який людство винесло з науково-технічного прогресу в ХХ столітті.

Світ став свідком екологічної катастрофи небачених досі масштабів. Відтоді ми вступили у новий відрізок на шляху цивілізації — еру "після Чорнобиля", — і ще повинні глибоко усвідомити всі її наслідки та проаналізувати набутий досвід. Ставши поворотним моментом у житті мільйонів людей, Чорнобильська катастрофа не стала справою минулого: це — виклик сьогоденню та майбутньому. Це не лише техногенна аварія, це — випробування міжнародного співтовариства на здатність надавати необхідну допомогу у разі техногенних, екологічних і гуманітарних катастрофів грандіозних масштабів. Ми не зможемо забути цю трагедію, як неможливо забути Хіросіму та 11 вересня.

Сподіваюся, що наша дискусія допоможе знайти, принаймі, певною мірою, відповіді на деякі питання про Чорнобиль. Попри те, що з часу аварії минуло вже 17 років, ціла низка медичних, екологічних, соціально-економічних та психологічних проблем становить серйозну загрозу для моєї країни. Їх розв'язання вимагає колосальних матеріальних та фінансових ресурсів. Протягом останніх десяти років Україна практично самостійно несе тягар видатків на подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, питома вага яких становить від 5 до 7 відсотків витрат державного бюджету. З 1991 року на ці цілі було витрачено понад 6,5 млрд. дол. США.

Попри труднощі перехідного періоду, Уряд України продовжує неухильно дотримуватися своїх зобов'язань перед громадянами, які потерпіли внаслідок катастрофи, та вживає конкретних заходів для задоволення потреб і реабілітації ураженого населення та забруднених територій. Люд-

ський фактор був і залишається визначальним у роботі з мінімізації наслідків аварії. Одним з, можливо, найтрагічніших наслідків Чорнобильської катастрофи є постійний страх людей за своє життя і здоров'я, за долю дітей та онуків, за екологічний стан земель та лісів, морів і рік, підземних вод. У цьому зв'язку зусилля Уряду спрямовуються на забезпечення соціального, медично-санітарного та радіаційного захисту населення. Наразі завершується робота над проектом Закону України про Національну програму мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи на 2002-2005 рр. та на період до 2010 року.

В проекті окреслюються основні завдання на таких напрямках:

- збереження здоров'я потерпілих внаслідок катастрофи;
- зміцнення та підтримка бар'єрів радіаційної безпеки, радіаційний захист населення, яке проживає на територіях, що зазнали радіоактивного забруднення, обмеження поширення радіонуклідів із зони відчуження;
- соціальний захист потерпілого населення та економічне відновлення забруднених територій.

На черзі робота над проектом ще одного Закону — про Національну програму поліпшення соціально-економічних умов проживання громадян на радіоактивно забруднених територіях та в місцях

компактного переселення на 2003-2005 рр. та на період до 2010 року. Положення цього документу передбачають відновлення промислової та соціальної інфраструктури на радіоактивно забруднених територіях, заохочення інноваційної діяльності та

**Ставши поворотним моментом
у житті мільйонів людей,
Чорнобильська катастрофа
не стала справою минулого:
це — виклик сьогоденню
та майбутньому.**

створення в цій місцевості конкурентоспроможних підприємств, а також покращання зайнятості та умов праці осіб, потерпілих внаслідок катастрофи.

Вже протягом 17 років грандіозні зусилля та ресурси спрямовуються на пом'якшення наслідків Чорнобильського лиха. Ми вдячні багатьом державам, міжнародним організаціям та приватним особам, які допомагають Україні в цій нелегкій справі. Україна надає виключної ваги ролі Організації Об'єднаних Націй у зміцненні міжнародного співробітництва з пом'якшення та мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи.

Нова стратегія ООН щодо Чорнобиля — "Стратегія відродження", - реалізація якої була розпочата 2002 року, закладає основу для активізації міжнародного співробітництва з питань Чорнобиля. З часу її прийняття відбулася низка важливих подій, які привернули увагу до проблем подолання наслідків катастрофи. Чи не найбільш пам'ятною з них став візит Генерального секретаря ООН Кофі Ан-

нана в Україні, коли окремий наголос було зроблено на важливості мобілізації міжнародних зусиль задля допомоги людям, в житті яких Чорнобильська трагедія залишила зловісний слід.

За підтримки Швейцарського агентства з розвитку та співробітництва в мережі Інтернет було створено новий інформаційний ресурс з питань Чорнобиля, який слугує механізмом обміну даними про довготривалі наслідки Чорнобильської катастрофи. Цього року під егідою Міжнародного агентства з атомної енергії було засновано Чорнобильський форум, основним завданням якого є поширення об'єктивної, науково обґрунтованої інформації про вплив ядерної аварії. В рамках Нової стратегії ООН найближчим часом очікується реалізація ще низки проектів. Водночас, наші сподівання на допомогу ззовні не завжди виправдуються.

Конкретна підтримка, а не красиві слова та амбіційні проекти на папері — ось що потрібно потерпілим людям. Ми закликаємо міжнародне співтовариство переглянути підходи до надання допомоги для пом'якшення наслідків аварії та перевести зусилля в практичну площину. Розраховуємо також на більш активну участь агенцій ООН, зацікавлених сторін та донорів у реалізації конкретних Чорнобильських проектів.

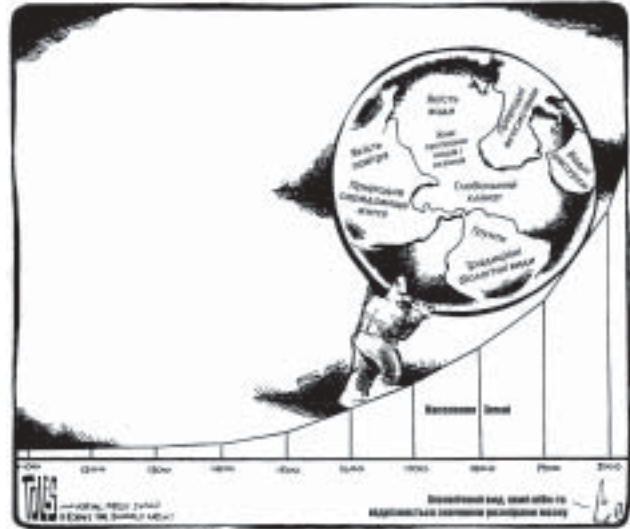
Сьогодні, коли міжнародна підтримка зусиль з подолання наслідків катастрофи потрібна не менше ніж 17 років тому, світове співтовариство не повинне зменшувати обсяги допомоги: ми знаходимося лише на середині шляху. Необхідно скористатися імпульсом, який надала міжнародному Чорнобильському співробітництву Нова стратегія ООН, та вжити дієвих заходів заради нинішнього та прийдешніх поколінь.

Вступна промова Д-р. Христина К. Дурбак, голови і засновника ВІТ

Якщо у XX столітті "рідким золотом" називали нафту, то в XXI столітті ним, очевидно, будуть називати воду. Через зумовлений політичними та релігійними чинниками застій у процесі розширення рів-

ності між чоловіками та жінками чисельність народонаселення у світі продовжує зростати, в той часи коли запаси води залишаються обмеженими. Тому саме у зменшенні обсягів водних ресурсів з розрахунку на душу населення ми бачимо витoki майбутніх конфліктів.

Джерело: Tom Toles, The Buffalo News

Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй Кофі Аннан попереджає, що вода буде причиною майбутніх конфліктів у всьому світі. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), понад 1 млрд. людей у світі не мають доступу до безпечного водопостачання, 2,4 млрд. людей (40 відсотків світового народонаселення) не мають доступу до каналізації, а 3,4 млн. людей вмирають щороку від захворювань, що передаються через воду.

Неефективне управління водними ресурсами спричиняло в минулому занепад багатьох цивілізацій (згадаймо, наприклад, долю Месопотамської культури). На сучасному Близькому Сході проблема доступу до водних ресурсів стоїть в ряду інших загроз регіональній безпеці. Сирія, Ірак та Туреччина постійно конфліктують з приводу побудови гребель та доступу до водних ресурсів Тигру та Євфрату. Покійний Прем'єр-міністр Ізраїлю Іцхак Рабін, який за фахом був водним інженером, відзначив значущість нестачі водних ресурсів як потенційної причини конфлікту: "Навіть якщо нам вдасться розв'язати на Близькому Сході всі проблеми, крім проблеми води, регіон все одно "вибухне".

За статистичними даними ВООЗ та інших міжнародних та національних установ, забруднення води щороку забирає більше життів, ніж найжорстокіші збройні конфлікти. Наприклад, щороку на діарею хворіють 2 млрд. людей, а 3,3 млн. людей вмирають від пов'язаних з нею ускладнень. На малярію хворіють 400 млн. осіб, з яких щороку вмирають 1,5 млн. осіб. Майже 2 млн. осіб щороку хворіють на лихоманку денге. 73 млн. осіб у світі страждають від банерофтського філаріазу, про існування якого в розвинутих країнах мало хто знає. Щороку 1,5 млрд. осіб захворюють на шлункових паразитів, а понад 100 тис. вмирають від спри-

чинених ними захворювань. 200 млн. осіб щороку захворюють на шистосомоз, причому кожна сота людина вмирає від цього захворювання. До цього переліку захворювань, пов'язаних з неадекватним станом водних ресурсів, можна додати трахома, онхоцеркоз (через який понад чверті мільйону людей щороку втрачають зір), дракункульоз та поліомієліт. Внаслідок забруднення води щороку у світі вмирають 15 млн. дітей у віці до п'яти років.

Хіба можна не помічати 304 млн. смертей щороку через захворювання, пов'язані з водою? Хіба можна ігнорувати той факт, що 2,7 млн. людей щороку вмирають від захворювань, що переносяться через воду, таких, як малярія? Хіба ця статистика не переконує в існуванні очевидного зв'язку між забрудненням водних ресурсів та здоров'ям населення?

Кожен з нас має в своєму організмі відкладення хімікатів та пестицидів. ДДТ, поліхлордіфенілі (ПХД), діоксани, фурани та ртуть потрапляють в організм людини з продуктами харчування, повітрям і водою. Оскільки риба та тварини, м'ясо яких ми споживаємо, також зазнають впливу цих токсинів, в дію вступає ефект "широкого накопичення". З кожним ковтком отруйної води ми поповнюємо запаси токсинів, які відкладаються в жирових тканинах нашого тіла. У всіх випадках, коли жирові відкладення починають використовуватися організмом для поповнення живильних речовин, які надходять ззовні (вагітність, втрата ваги чи навмисне схуднення, грудне вигодовування тощо), ці речовини повертаються в систему кровообігу у вигляді хімічних гормонів-мутантів. У більшості людей на нашій планеті в організмах вже накопичено критичну масу шкідливих для ендокринної системи хімічних речовин, яка вельми схожа на рівні, виявлені в тварин, що страждають від ендокринних порушень.

Хоча ці хімічні речовини, що переносяться через воду, завдають шкоди всім людям (як відомої, так і ще не вивченої), ми знаємо, що в найбільш уразливому становищі знаходяться вагітні жінки та діти. Діти зазнають впливу шкідливих хімікатів у найбільш критичні періоди свого розвитку — на внутрішньоутробній стадії та в період грудного вигодовування. За даними деяких дослідників, багато людей отримують в перший рік життя до 12 відсотків дози всіх токсичних хімікатів, які вони накопичують протягом свого життя. Причини особливої вразливості дітей — це незначна маса тіла, прискорений обмін речовин та недорозвинута імунна система.

Хоча наука ще далека від розуміння всього спектру наслідків впливу токсичних хімікатів, що містяться у воді, яку ми споживаємо, цілий ряд причинно-наслідкових зв'язків вже встановлено та активно вивчається. Наприклад, спостерігається оче-

видний зв'язок між концентрацією у воді певних хімікатів та зниженням розумових здібностей і розвитком гіперактивності у дітей; зменшенням кількості сперматозоїдів у чоловіків; розладами імунної системи та деякими формами раку. Генетики також вивчають проблему генетичної шкоди, яка, можливо, зумовлена накопиченням хімічних забруднювачів в навколишньому середовищі.

На щастя, вже відомі факти впливу забрудненої води на здоров'я людини стали підставою для підготовки реабілітаційних програм. За десятиліття, що минули в цілій низці країн почалося впровадження широкомасштабних програм відновлення річок, струмків та водоносних пластів. Багато з цих програм реалізуються на підставі спеціально прийнятого законодавства (Закон про якість води в Таїланді, Закон про навколишнє середовище в Індії тощо).

Найбільш вдалий досвід міжсекторальних та міждисциплінарних програм накопичено в Австралії. Програма "Уотеруотч-Австралія" є прикладом успішної взаємодії між приватним сектором та національними і територіальними установами в

галузі контролю за станом міських водотоків та його покращання.

В інших країнах Азії та Океанії широко розгорнулася діяльність з очищення річок, каналів, озер та інших водних басейнів, яка в багатьох випадках дозволила покращити якість води, а подеколи — домогтися прийняття нових стандартів якості води. На сьогодні 99,8 відсотка проб води в Японії показують відповідність джерел нормам з важких металів і токсинів. У Китаї вже очищується 94,7 відсотка промислових стічних вод.

У Європі встановленню нових норм у сфері регулювання водних ресурсів сприяв успішний досвід Фінляндії. На початку 70-х років у цій країні фахівці виявили загрозливо високий рівень "еутрофікації" (надлишкове накопичення у воді живильних речовин) у внутрішніх водах. На сьогодні 90 відсотків з 56 тис. озер в цій країні проходять перевірку якості з оцінкою "добре" або "відмінно". Фінські фахівці відіграли важливу роль у розробці регіональних і багатосторонніх програм управління водними ресурсами, одна з яких призвела до підписання Гельсінкської конвенції про відновлення Балтійського моря, яка отримала широке визнання. Ще одним позитивним прикладом діяльності, ефективність якої була зумовлена наявністю необхідної мотивації у приватно-промислових кіл, стала програма відновлення річки Рейн. На сьогодні рівень забруднення в Рейні зменшився на 90 відсотків порівняно з рівнями, зареєстрованими в сімдесятих роках, і річка є багатою на лосося, форель та інші види флори та фауни. Багато фахівців вважають очищення Рейну одним з найбільш прикметних досягнень у

Хіба можна не помічати 304 млн. смертей щороку через захворювання, пов'язані з водою? Хіба можна ігнорувати той факт, що 2,7 млн. людей щороку вмирають від захворювань, що переносяться через воду, таких, як малярія?

природоохоронній сфері. Цікаво, що, всупереч поширеному уявленню цього успіху було досягнуто завдяки всеохоплюючим добровільним природоохоронним заходам, вжитим хімічними компаніями, чії підприємства розташовані на Рейні.

Подібні партнерські програми, які об'єднують державний та приватний сектори, здійснюються також у цілях відновлення — за участю всіх 15 придунайських країн — занепаолої екосистеми Чорного моря, а також у порядку спільного управління водними ресурсами Йорданією та Палестиною. Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) надає суттєву підтримку в проведенні правових, нормативних та інституційних реформ, спрямованих на припинення скидання відходів у навколишнє середовище та на відновлення цієї крихкої екосистеми. Серед програм відновлення водних ресурсів, які здійснюються ПРООН у всьому світі, не можна не відзначити проект з очищення від радіонуклідів річок Прип'ять та Дніпро в районі Чорнобиля.

Таким чином, для реагування на загострення проблеми нестачі чистої питної води розробляється та вживається чимало заходів. Багато з цих рішень потребують співробітництва між різними державами та наявності політичної волі в їхніх урядах. Історія доводить, що попри всю складність проблем, пов'язаних з водними ресурсами, їх можна вирішувати дипломатичним шляхом. За останні 50 років конфлікти навколо води спричинили 37 спалахів насильства, а для регулювання водокористування було укладено 150 договорів. Співробітництво у сфері управління водними ресурсами має давні історичні традиції: ще у 2500 році до Р.Х. два шумерські міста-держави підписали між собою угоду про припинення "водного" спору в басейні Тигру. В наш час кількість юридичних домовленостей, які регулюють питання водокористування та спільного управління водними ресурсами, постійно збільшується. Чудовими взірцями такого співробітництва можуть, зокрема, слугувати зусилля Комісії щодо річки Меконг та Комісії щодо річки Інд.

Нинішня Конференція відбувається в рік, оголошений Організацією Об'єднаних Націй Роком питної води, і слід сподіватися, що учасники та оратори підтримають ООН у її зусиллях домогтися виконання взятих міжнародним співтовариством зобов'язань, що передбачають покращання становища у сфері управління водними ресурсами, в інтересах прийдешніх поколінь.

За останні 50 років конфлікти навколо води спричинили 37 спалахів насильства, а для регулювання водокористування було укладено 150 договорів. Співробітництво у сфері управління водними ресурсами має давні історичні традиції: ще у 2500 році до Р.Х. два шумерські міста-держави підписали між собою угоду про припинення "водного" спору в басейні Тигру.

Пан Йан Пронк, директор Міжнародного інституту навколишнього середовища та розвитку, Спеціальний посланник Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку

Тематичний виступ:

Досягнення сформульованих у Декларації Тисячоліття цілей: завдання в галузі водопостачання та санітарії

Покращання стану здоров'я населення та довкілля — це взаємодоповнючі цілі, кожна з яких по праву може вважатися стрижневою з точки зору сталого розвитку. Тим не менш, якщо турбота про довкілля первісно сприймалася як один з основних аспектів сталого розвитку, проблеми охорони здоров'я населення часто залишаються на периферії діяльності в цій сфері. Це не може не викликати жаль. Завдяки більш цілеспрямованому медичному ухилу в природоохоронній політиці, екологічним потребам бідних верств населення можна забезпечити те пріоритетне місце, на яке вони заслуговують, а також уникнути надмірного захоплення лікарняними заходами порівняно з профілактичними.

Фахівцям у сфері охорони здоров'я не вдалося істотно розширити наші уявлення про те, як відбиваються на здоров'ї людини (наприклад, в аспекті оптимального харчування) такі екологічні ризики, як деградація ґрунтів, яка становить загрозу продовольчій безпеці населення. Інституційною основою роботи більшості медичних закладів залишається не профілактика, а лікування. З іншого боку, фахівці з охорони природи не змогли значною мірою поповнити наші знання про вплив, наприклад, неадекватної санітарії (каналізації) на здоров'я населення. В той же час, інституційною основою роботи більшості природоохоронних закладів є намагання не припустити завдання людьми шкоди навколишньому середовищу, а не навпаки.

З точки зору завдань сталого розвитку такий розподіл уявляється проблематичним. Через нього формуються такі природоохоронні програми, в яких не береться до уваги багато з найбільш серйозних екологічних проблем, що загрожують життю людей, під тим приводом, що вони не є по-справжньому екологічними. Водночас, через них формуються такі програми охорони здоров'я, які не беруть до уваги потенційні медичні наслідки екологічної шкоди та глобальних змін клімату, під тим приводом, що вони не є по-справжньому медичними.

Фактори, які впливають на довкілля і пов'язані з бідністю населення, наприклад, неадекватна побутова санітарія, забруднення повітря всередині приміщень, хижацька експлуатація місцевих ресурсів, як правило, розглядаються окремо, зокрема в контексті країн з низькими доходами. Разом з тим, поганий стан санітарії може довести до проникнення вмісту стічних вод та фекалій в тверді відходи, на відкриті території та в зрошувальні канали, тобто до їх контакту з людьми. В людських нечистотах заводяться мухи, які заражують продукти харчування. Тверді нечистоти закупаються стічні канали, а в застоючій воді розмножуються комарі. Більшість цих проблем загострюється через перенаселеність та неадекватний стан житла.

Подібні проблеми не є виключно екологічними. Зрештою, лише через бідність неможливі верстви населення страждають більше, ніж заможні верстви, від хвороб, травм та низької тривалості життя, зумовлених екологічними загрозами. Люди та родини, які не мають достатніх доходів, мають

Кошти, що збираються з користувачів водопостачання, використовуються для фінансування шкіл, придбання ліків та худоби, а також для надання населенню дрібних підприємницьких кредитів.

ДЖЕРЕЛО: Choices, Vol. 12, No. 1, березень 2003

Інституційною основою роботи більшості медичних закладів залишається не профілактика, а лікування.

менше можливостей для підтримання рівня життя, достатнього для того, щоб огородити себе від екологічних ризиків, наприклад шляхом придбання якісного житла з водопроводом та забезпечення оптимального харчування. В постійній боротьбі за виживання, на яку перетворюється їх життя, вони змушені братися за будь-яку працю, яка наражає їх (а часто й їхні родини) на екологічні загрози. Вони живуть у найгірших районах найбідніших країн та розпоряджаються найскромнішими ресурсами для лікування хвороб та травм, коли вони трапляються. Разом з тим, окремо

взяті ані поганий стан довкілля, ані власне погане здоров'я, ані суто економічні труднощі не спричиняють злиденність. Фактором, який їх доповнює, є політика: процес прийняття політичних рішень та наявність або відсутність у незаможних можливостей для участі в процесі прийняття рішень, які стосуються їх здоров'я, навколишнього середовища та ресурсів.

Таким чином, комплексний підхід до вирішення завдань охорони довкілля, охорони здоров'я населення та забезпечення сталого розвитку допоможе неможливим лише в тому випадку, якщо доступ до ресурсів, необхідних для виживання та життя як такого, буде визнано одним з універсальних прав людини. Теж саме стосується води. Здоров'я — це одне з прав людини. Доступ до води — також одне з прав людини.

На Всесвітньому саміті зі сталого розвитку були підтверджені цілі в галузі розвитку, сформульовані в Декларації Тисячоліття (див. матеріал щодо Доповіді по людський розвиток в цьому номері). Чи допомагає це гарантувати зазначені права людини? На Всесвітньому саміті зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі ми зобов'язалися:

- зменшити вдвічі, до 2015 року, частку населення планети, яка не має сталого доступу до безпечної питної води;
- зменшити вдвічі, до 2015 року, частку населення планети, яке не має сталого доступу до базової санітарії.

Ці завдання мають важливе значення. Неадекватне водопостачання, забруднення води, низький рівень санітарії та гігієни входять в число основних причин захворюваності у світі. Зменшення вдвічі частки населення, яке не має достатнього доступу до адекватного водопостачання та санітарії, й, відповідно, задоволення однієї з їхніх базових потреб, стало б важливим кроком уперед. Тим не менш цього не достатньо.

А як же інша половина? Потрібні стратегії, які забезпечують отримання необхідного доступу до води і тими, хто не зможе вибратися з убогості до 2015 року, причому незабаром після цього орієн-

товного терміну, і такі стратегії неминуче з'являться.

Їх необхідність диктується, зокрема, і медичними причинами. Доступ до питної води є недостатнім. Таким же важливим завданням є надання доступу до води для цілей санітарії і забезпечення необхідних для поліпшення гігієни ресурсів. Усе це зумовлює необхідність нарощування потенціалу, причому не тільки на національному рівні, але й, насамперед, на рівні домашніх господарств. На цьому останньому рівні нарощування потенціалу передбачає проведення санітарно-просвітньої роботи, формування в незаможних людей почуття власної гідності та самоповаги, появу знань і навичок, необхідних для підтримки оптимальної фізичної форми, зниження трудового навантаження, що спричиняє перевтому. Наприклад, час, що витрачається на доставку в будинок води, може бути використаний для роботи з найму.

Таким чином, потрібна нова програма дій в галузі водопостачання та охорони здоров'я населення. Просто продовжувати і доповнювати програму, що склалася в 90-і роки, вже недостатньо. Така нова програма в галузі водопостачання і санітарії повинна бути націлена на задоволення потреб місцевих громад і домашніх господарств. Очевидною видається необхідність реформ у секторі водопостачання, проте роль приватного сектора в управлінні водними ресурсами повинна сама визначатися в процесі реформи, а не визначати характер цього процесу. Адже якщо державне комунальне господарство свого часу упоралося з завданням забезпечення населення водопостачанням і санітарією в країнах з високими прибутками, то можна припустити, що йому під силу вирішити його і в інших країнах світу.

Нова програма не повинна бути просто поверненням до тієї ідеї, що водопостачання й охорона здоров'я мають забезпечуватися державним сектором. Варто нагадати, що донедавна підприємства комунального господарства, які знаходилися у державній власності, виглядали найкращим варіантом для досягнення загального доступу до адекватного водопостачання і санітарії. У 90-х роках ця концепція змінилася. Захисники природи почали говорити про глобальну кризу водних ресурсів, зумовлену підвищенням попиту в умовах обмеженості запасів води. Планування стало непопулярним. Міжнародні установи обговорювали питання про темпи приватизації державних комунально-господарських підприємств у країнах, де раніше панувало державне планування економіки. У країнах Заходу уряди вирішили піти на лібералізацію ринків. З позицій як охорони природи, так і ринкової економіки, державна власність у секторі комунального господарства стала сприйматися як гальмо у вирішенні проблеми забезпечення населення водою і санітарією, а не як засіб її вирішення.

ДЖЕРЕЛО: *Choices*, Vol. 12, No. 1, березень 2003

У порядку реакції на критику, що наростала, виникли дві концепції. Перша передбачала покращення управління водними ресурсами (природоохоронний підхід), а друга — розширення участі приватного сектора (ринковий підхід). У міжнародних програмних документах усе частіше стали з'являтися такі терміни, як "комплексне управління водними ресурсами" (КУВР), "управління попитом" (УП), "участь приватного сектора" (УПС) і "партнерство між державним і приватним секторами" (ПДПС).

Практика свідчить про те, що з появою нових стратегічних програм їхні прихильники грішать перебільшенням їхніх переваг. Той факт, що настільки значна кількість людей у регіонах, повністю забезпечених водними ресурсами, не має достатнього доступу до адекватного водопостачання і санітарії, спростовує концепцію, відповідно до якої першопричиною проблеми нестачі води є брак водних ресурсів. Хоча недоліки державного сектора і допомагають пояснити нинішній дефіцит, практично немає і підтверджень того, що залучення приватного сектора дозволяє усунути ці недоліки і надати доступ до адекватного водопостачання і санітарії всім тим, хто зараз його не має.

Повернемося до концепції КУВР, що пропагується на міжнародному рівні, в основі якої лежить уява, що глобальна водна криза обумовлена підвищенням попиту на воду в умовах обмеженості її запасів. Суть цієї теорії полягає в тому, що у світі закінчуються запаси води і що нинішній її дефіцит — це лише прелюдія до майбутньої кризи, яка неминуче вибухне, якщо ситуація вчасно не зміниться.

ДЖЕРЕЛО: Choices, Vol. 12, No. 1, березень 2003

Робилися численні спроби виміряти цей зростаючий дефіцит у кількісній формі. З'явився термін "водний стрес", що застосовувався для характеристики регіонів або басейнів, що зазнають "нестачі води прийнятної якості та у задовільній кількості з точки зору потреб населення і охорони довкілля". Найчастіше такий діагноз ставиться, якщо в даній місцевості є менш ніж 1700 кубометрів питної води на душу населення. Виходячи з цього критерію, було встановлено, що близько 25 відсотків світового на-родонаселення вже страждає від "водного стресу", а до 2025 року його частка сягне 35 відсотків.

Якби "водний стрес" дійсно був однією з основних причин, що заважають такій значній кількості домашніх господарств отримати доступ до адекватного водопостачання і санітарії, то логічно було б припустити наявність негативного причинно-наслідкового зв'язку між стресом і часткою домашніх господарств, що мають доступ до "сучасного" або адекватного водопостачання. Проте останні статистичні дані з водопостачання засвідчують, що такий зв'язок відсутній. В усіх країнах середня частка населення, що, за оцінками, має достатній доступ до сучасного водопостачання, збільшується в міру підвищення подушного прибутку. Більш того, на кожному рівні прибутків ця частка вище в країнах, що страждають від "водного стресу", ніж у забезпечених в цьому плані країнах.

Наявність цієї закономірності спростовує теорію, відповідно до якої покращання керування водними ресурсами на рівні водного басейну дозволить досягти поставлених цілей в області водопостачання і санітарії. Нестача водних ресурсів як така аж ніяк не пояснює серйозні проблеми з водопостачанням на рівні домашніх господарств. Політичні, економічні й інституційні фактори можуть призводити і часто призводять до дефіциту води навіть

в умовах достатку водних ресурсів у даній місцевості. І навпаки, населені пункти, що мають адекватне водопостачання, часто знаходяться у районах, що зазнають "водного стресу". У будь-якому випадку, кількість води, необхідної для задоволення побутових потреб домашніх господарств, є незначною порівняно з загальним обсягом води, що споживається. Цей висновок має універсальний характер: для забезпечення 3 млрд. людей додатково 50-ма літрами води в день потрібно було б менше 2 відсотків від загального обсягу питної води, що видобувається для побутових потреб, що, за оцінками, становить понад 3 тис. кубічних кілометрів на рік.

Таким чином, якщо в контексті КУВР дійсно ставиться завдання досягти цілей в галузі водопостачання і санітарії, потрібно відмовитися від сприйняття дефіциту води як основної проблеми. Увага повинна також бути приділена тим аспектам керування водними ресурсами, що пояснюють відсутність у значної частини людства доступу до води навіть тоді, коли вона є в достатку.

Висновки.

По-перше, комплексний підхід до охорони здоров'я, водопостачання та інших аспектів сталого розвитку є необхідною, але недостатньою умовою. Для викорінення бідності потрібно, щоб незаможні отримали право самостійно приймати рішення, які впливають на використання ресурсів. По-друге, прийняття цілей в галузі розвитку, сформульованих у Декларації Тисячоріччя, у тому числі з питань водопостачання і санітарії — це важливий, але недостатній крок уперед. Необхідно також зосередити

увагу на проблемах іншої половини незаможного населення і не чекати 2015 року. По-третє, доступ домашніх господарств до води є істотною, але недостатньою умовою вирішення проблеми в цілому. Для поліпшення стану здоров'я населення не менш важливим є доступ до каналізації. По-четверте, міжнародному спів-

Комплексний підхід до охорони здоров'я, водопостачання та інших аспектів сталого розвитку є необхідною, але недостатньою умовою. Для викорінення бідності потрібно, щоб незаможні отримали право самостійно приймати рішення, які впливають на використання ресурсів.

товариству необхідно сформулювати нову програму дій в галузі водопостачання і санітарії. КУВР — гарна програма, однак її недостатньо. Комерційна приватизація також не є оптимальним рішенням. Обидва підходи варто доповнити реальним розширенням повноважень місцевих громад, для того, щоб гарантувати доступ до водопостачання і санітарії їхнім незаможним сегментам, без чого вони виявляться забутими або ізольованими. Ці висновки також необхідно враховувати в діяльності, спрямованій на уникнення розширення розриву в стані здоров'я між людьми, що мають доступ до ресурсів, і позбавлених такого доступу.

НОВИНИ ЧОРНОБИЛЯ

**Виступ пана
Кензо Ошими,
Заступника
Генерального
секретаря ООН з
гуманітарних
питань,
координатора
міжнародного
співробітництва
з питань
Чорнобиля**

Як відомо, Чорнобильська катастрофа призвела до забруднення великого регіону, населення якого на той момент складало кілька мільйонів чоловік. Навіть сьогодні, через 17 років після катастрофи, багато громадян Білорусі, Росії та України, як і раніше, змушені жити на забрудненій території. На жаль, ядерні катастрофи накладають відбиток на життя не одного, а багатьох поколінь. Хоча значна частина потерпілих народилася після катастрофи, вони повною мірою відчули на собі її фізичні, фізіологічні, екологічні і соціально-економічні наслідки.

Чому сьогодні, 17 років потому, міжнародне співтовариство, як і раніше, займається проблемою Чорнобиля? По-перше, зрозуміло, що катастрофа підкреслила неминучу актуальність проблеми безпеки ядерних реакторів.

Що стосується самого Чорнобиля, то для забезпечення безпеки реакторів, що там залишилися, був створений Фонд Чорнобильського укриття, внески в який роблять 26 міжнародних донорів, у тому числі країни «сімки», Європейський Союз та Україна.

Крім проблеми безпеки, існують також інші питання, що, як і раніше, є актуальними, враховуючи наслідки трагедії. Хоча безпосередня гуманітарна криза, що виникла після вибуху, трохи втратила свою гостроту, її наслідки продовжують відчуватися у соціально-економічній, екологічній, фізіологічній та ряді інших галузей. Як я вже сказав, жертвами Чорнобиля стала значна кількість дітей, чиє життя опинилося під загрозою через рішення, ухвалені яких вони жодним чином не могли брати участь, та міжнародне співтовариство не може кинути їх напризволяще.

Після завершення періоду надання надзвичайної допомоги характер проблеми змінився, що обумовило корегування підходу міжнародного співтовариства до діяльності, пов'язаної з Чорнобилем. Одним із практичних наслідків цього переосмислення поставлених завдань стало запровадження ООН процесу переносу основних акцентів на забезпечення довгострокових перспектив розвитку потерпілих районів, підвищення добробуту потерпілого населення і цілеспрямоване надання гуманітарної допомоги там, де вона ще необхідна. Така переорієнтація діяльності націлена на розширення можливостей як окремих людей, так і громад, та на надання цільової підтримки найбільш потерпілим групам і районам. Більш активну роль на цьому етапі покликані відігравати установи з питань розвитку, зокрема ПРООН.

У 2001 і 2002 роках була проведена міжурядова оцінка гуманітарних наслідків Чорнобильської катастрофи, за підсумками якої була опублікована доповідь, в якій викладена, зокрема, стратегія подолання цих наслідків. Доповідь стимулювала цілий ряд нових практичних ініціатив.

По-перше, у червні 2002 року за підтримки уряду Швейцарії розпочав свою діяльність міжнародний офіційний веб-сайт, основною метою якого є координація зусиль у наданні допомоги для подолання наслідків катастрофи. По-друге, під егідою МАГАТЕ заснований Чорнобильський форум, до складу якого увійшли ФАО, Управління ООН з

координації гуманітарних питань (УКГП), ПРООН, ЮНЕП, Науковий комітет ООН з дії атомної радіації, ВООЗ та Всесвітній банк, а також причетні органи Білорусі, Російської Федерації та України. Перше засідання Форуму відбулося у лютому 2003 року. Завдання Форуму — по-

Жертвами Чорнобиля стала значна кількість дітей, чиє життя опинилося під загрозою через рішення, ухвалені яких вони жодним чином не могли брати участь, та міжнародне співтовариство не може кинути їх напризволяще.

стійний контроль за ситуацією та внесення рекомендацій з метою вирішення спірних питань щодо довгострокових наслідків Чорнобильської аварії. Зокрема, Форум зосередить свою увагу на екологічних і медичних наслідках катастрофи. По-третє, у рамках ООН продовжується робота над створенням Міжнародної дослідницької та інформаційної мережі з Чорнобиля (ІКРІН). Очікується, що вона буде введена в дію до кінця цього року. Мережа буде координувати збір, узагальнення і поширення наукової інформації, замовляти додаткові дослідження і забезпечувати ефективне розповсю-

дження їхніх результатів. Передбачається, що найбільші вигоди від роботи Мережі одержить населення потерпілих районів. По-четверте, установи ООН розробили цілий ряд експериментальних проектів на підтримку соціально-економічної реабілітації і поліпшення стану здоров'я населення потерпілих районів. Для формування «стартового капіталу» цих проектів виділено в цілому 240 млн. дол. США. Співробітники мого апарату також розробляють веб-сайт і комплексну базу даних з Чорнобиля з метою поліпшення координації і поширення інформації на рівні ООН.

Усі ці ініціативи дозволили надати роботі з подолання наслідків катастрофи нового імпульсу. Для його збереження і подальшого розвитку потрібні значні ресурси. Уряди багатьох країн протягом усіх 17 років надавали щедру допомогу і я закликаю їх не скорочувати її обсяг і в майбутньому. Користуючись можливістю, хотів би підкреслити і ключову роль НУО, які, працюючи разом з урядовими відомствами, надають відчутну й суттєву допомогу потерпілому населенню і привертаять увагу потенційних донорів до сфер, які потребують фінансування.

Сімнадцять років після – вплив Чорнобиля на здоров'я

Д-р. Володимир Бебешко, генеральний директор Наукового центру радіологічної медицини України

Радіологічний вибух на Чорнобильській АЕС вважається найсерйознішою аварією що трапилася у сфері атомної енергетики. Ця аварія спричинила цілий комплекс ефектів радіації на здоров'я серед яких є регіональна демографічна криза та патології зв'язаними зі стресом.

Протягом перших п'яти-шести років після атомного вибуху на Чорнобилі, концентрація цезія та стронциума була найвища, однак після цього початкового періоду довгострокове джерело стронциуму продовжує існувати у річках Прип'ять та Дніпро.

Басейн Дніпра був та продовжує залишатися основним шляхом переходу довготривалих радіонуклідів від заражених областей України та Білорусі до південних регіонів України. Через рибальство та орошення, забруднена вода Дніпровського каскаду споживається 32 мільйонами людей у 13 регі-

ПИТНА ВОДА СКЛАДАЄ 14% ЗАГАЛЬНОЇ ДОЗИ

	Відповідна частина (%)		
	¹³⁷ Cs	⁹⁰ Sr	Загалом
Питна вода	1	13	14
Риба	2	1	3
Зелені овочі	0	35	35
Коренеплоди	1	20	21
Зерно	1	15	16
Коров'яче молоко	1	10	11
Загалом:	6	94	100

онах. Приблизно 1.8 мільйнів гектарів господарських земель орошаються Дніпровськими каскадними водами, крім того, близько 8 мільйонів людей вживають Дніпровську воду за столову питну воду.

Радіонукліди з поверхні землі також забруднюють нижчі прошарки та підземні води. Через те що найвищий рівень забруднення води та земель відбулось на території Чорнобильської АЕС, ця територія залишатиметься однією з основних повторних джерел радіоактивного забруднення.

Статистика засвідчує присутність багатьох різновидів раку серед населення, лейкемії та раку грудей зокрема. Існує необхідність наукових дослі-

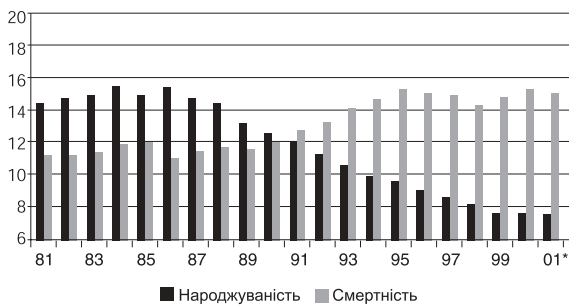
ЧОРНОБИЛЬ: потерпіле населення і райони

- Воду з Дніпровського каскаду безпосередньо вживають і використовують з метою ірригації та рибного промислу 32 млн. осіб, які живуть в 13 областях.
- Вода з Дніпровського каскаду використовується для зрошення приблизно 1,8 млн. га сільськогосподарських угідь.

ДЖЕРЕЛО: Д-р. Володимир Бебешко

**ЧОРНОБИЛЬ ПОШИРИВ
ДЕМОГРАФІЧНУ КРИЗУ В УКРАЇНІ**
Населення зменшилось з 52
до менш ніж 48 мільйонів.

ДЖЕРЕЛО: Д-р. Володимир Бебешко

дженнь у сфері генетичних хвороб та вплив радіації на генофонд населення після аварії на ЧАЕС.

Драматичне підвищення тироїдного раку у дітей почав виявлятися через п'ять років після вибуху і продовжує рости. 2371 випадків були виявлені у 2002 році серед дітей що пережили аварію. Найвищий рівень тироїдного раку був виявлений у 1993, 94 та 1999 роках.

Хочу завершити одним реченням з промови па-на Кофі Аннана, Генерального Секретаря ООН: «Чорнобильське лихо є те що ми всі хотіли би зтер-ти з нашої пам'яті».

ВИСНОВОК:

- Після Чорнобиля Дніпровський басейн перетворився на основний шлях переходу довготривалих радіонуклідів від заражених областей України та Білорусі до південних регіонів України
- Контр заходи щодо припинення переходу радіонуклідних вод коштували десятки мільйонів долларів (захисні дамби з цеолітною радіонуклідовою фіксацією) та здійснили зниження рівня переходу радіонуклідних вод з забруднених областей на 50-60%.
- Міжнародні дослідження зможуть надати можливість діяльності щодо захисту води на заражених територіях та зменшити загальну дозу.
- Чорнобиль спричинив цілий комплекс ефектів радіації на здоров'я серед яких є регіональна демографічна криза та патології зв'язаними зі стрессом.
- Прямий вплив на здоров'я виявлений лише серед робітників швидкої допомоги під час аварії.
- Серед робітників підчас рятувальних операцій на ЧАЕС був явний комплексний ефект радіації що укупі з іншими факторами спричинив постійний ріст не-онкологічної смертності.
- Статистика показує рівень пізнього стохічного радіоактивного ефекту (тироїдний рак, лейкемія, рак грудей). Необхідні наукові дослідження у цій сфері.
- Існує декілька наукових версій щодо підвищення випадків генетичних й спадкових хворіб пов'язаних з радіоактивним фоном після Чорнобиля.

**Виступ
Її Високоповажності
Мадіни Б.
Джарбусиной**

Постійного
представника
Казахстану
при ООН

Я впевнена, що кожний з нас уповні усвідомлює, наскільки важливими та нагальними є питання збереження екологічного балансу та стабільності для нас та прийдешніх поколінь. Навколишнє середовище у всіх його аспектах є неоціненним багатством, яке людство має оберігати, як зіницю ока. Упереджене та недбайливе ставлення до крихкої природи призводить до тяжких наслідків для країн і народів. Ми всі добре пам'ятаємо трагедії, які сталися внаслідок такої поведінки, точніше кажучи — хибної поведінки.

26 квітня 1986 року на Чорнобильській атомній електростанції (колишній СРСР) два вибухи стрясли дах ядерного реактору, вивільнивши хмари смертельних радіоактивних речовин в атмосферу. Населення Чорнобилю зазнало дії радіоактивного випромінювання, у 100 разів вищого за вибух ядерної бомби у Хіросімі. За підрахунками, майже вісімдесят відсотків радіоактивних опадів прийшлося на територію України та Білорусі. За оцінками, понад 15 мільйонів тією чи іншою мірою стали жертвами катастрофи. Більш ніж 600 000 осіб з різних частин колишнього Радянського Союзу були задіяні в операціях з ліквідації наслідків аварії, майже 32 000 з них були казахи.

Народ Казахстану, як ніхто інший, уповні усвідомлює та співчуває народам України та Білорусії, та відчуває страхіття ядерної катастрофи.

Сподіваюся, ви всі чули про Семіпалатинський полігон, на якому протягом більш ніж 40 років проходилися підземні та наземні випробування радянської ядерної зброї. Це був найбільший полігон у світі. Понад п'ятсот ядерних вибухів, або близько 70 відсотків всіх ядерних випробувань Радянського Союзу, були проведені там в період з 1948 до 1989 року, що змусило журналіста видання "Оглядач" (The Observer) відзначити: "Це було як 116 Чорнобиль". Вибухи завдали невимірної шкоди населенню та довкіллю Казахстану. Випробування були покриті грифом таємності та заборонаю розповсюдження будь-якої інформації про них. Елемен-

тарні норми радіаційної безпеки та контролю не були додержані.

Попри заборону випробовувань, ядерні відходи продовжують заражати та забруднювати все навколо — повітря, воду, ґрунт, їжу, та, звичайно, справляють негативний вплив на здоров'я місцевого населення.

Наслідки цієї трагедії можна спостерігати у повсякденному житті. Здебільшого, вона набрала форми медичної катастрофи, внаслідок якої через генетичні мутації та вплив навколишнього середовища з'являються сотні неповноцінних немовлят, а також сягає надзвичайно високих показників кількість різноманітних ракових захворювань. За статистичними даними, близько 1,6 мільйона осіб зазнали впливу іонізуючого випромінювання. Найвищий рівень онкологічних захворювань в Казахстані був зареєстрований у Семіпалатинській області. Починаючи з 1950 року, рівень дитячої смертності зріс у 5-10 разів, зменшилася тривалість життя. Сотні тисяч осіб, які потерпіли внаслідок ядерних випробувань, потребують негайної соціальної та медичної допомоги.

Уряд Казахстану надає пріоритетного значення розв'язанню проблем, пов'язаних з гуманітарною та екологічною реабілітацією, а також економічним розвитком Семіпалатинської області. Ми продовжуємо вживати заходів з подолання гострих соціально-економічних, гуманітарних та екологічних наслідків випробовувань ядерної зброї.

На 52-й, 55-й та впродовж 57-ї сесій Генеральної Асамблеї ООН були прийняті резолюції з міжнародного співробітництва та координації дій з питань реабілітації екології і населення, а також економічного розвитку Семіпалатинського регіону в Казахстані, які віддзеркалюють серйозне міжнародне занепокоєння ситуацією в цьому регіоні. Співавторами резолюцій стали, відповідно, 47, 72 та 61 держава-член, що свідчить про зростаючу підтримку міжнародним співтовариством зусиль Казахстану у подоланні наслідків ядерних випробувань, які залишилися нам у спадок від минулого.

Водночас, упереджена та необережна людська діяльність може призвести до катастрофічних наслідків і без ядерних аварій, катастроф та радіоактивного забруднення.

На сьогодні, на жаль, ми є свідками того, як Аральське море, свого часу друге за розмірами ма-

терикове водоймище на планеті, поступово зникає. Зона екологічної катастрофи басейну Аральського моря, де наразі мешкає понад чотирих мільйонів осіб, включає частину території всіх країн Центральної Азії. Величезні території перетворилися на пустелю. Люди, які проживають в зоні Аралу, страждають від різноманітних онкологічних та імунних захворювань, пилових та піщаних ураганів, нестачі питної та іригаційної води. Заходи з подолання кризи Аральського моря, які вживаються країнами Центральної Азії, є неадекватними та недостатніми. Надзвичайно важливим для країн Центральної Азії, які відчувають нестачу фінансових ресурсів та інші труднощі, є повернути увагу міжнародного співтовариства до необхідності вирішення цієї кризи.

Сподіваюся, що приклади трагедій Чорнобиля, Семіпалатинська та Аральського моря спонукатимуть нас ще раз замислитися про ціну, яка вже сплачена та яку ще треба сплатити за безвідповідальну діяльність людини. Вкотре усвідомлюємо,

наскільки крихкими та дорогоцінними є людське життя і природа, та наскільки пов'язані між собою речі у теперішньому світі.

Ми віримо, що вочевидь жахливі наслідки, так само як і серйозні загрози, які становлять

для країн та усієї планети вплив таких широкомасштабних катастроф, є переконливими прикладами того, наскільки ми потребуємо спільних міжнародних зусиль для їх подолання.

Саме тому ми закликаємо всі міжнародні організації та заінтересовані держави, а також окремих осіб, спільно вирішувати гуманітарні та екологічні проблеми і вжити заходів з її подолання.

Упереджена та необережна людська діяльність може довести до катастрофічних наслідків і без ядерних аварій, катастроф та радіоактивного забруднення.

Аральське море

ВИТРИМКИ З ДОПОВІДІ ПРО РОЗВИТОК ЛЮДИНИ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ООН (ПРООН) ЗА 2003 РІК

Продовжуючи традицію, що склалася останніми роками, публікуємо витримки з Доповіді про розвиток людини Програми розвитку ООН (ПРООН) за 2003 рік. Цього року доповідь присвячена проблемам води, у тому числі медичним аспектам забруднення водних ресурсів і неадекватному стану санітарії в багатьох країнах світу. З повним текстом цього дуже цікавого дослідження якості життя в різних країнах світу можна ознайомитися на сайті ПРООН www.unpdr.org. Для наших читачів доповідь цікава ще й тим, що вона являє собою дуже вдалий досвід практичного застосування найсучасніших методів соціально-економічного аналізу.

Початок нового сторіччя ознаменувався появою декларації, що відобразила небувалу солідарність міжнародного співтовариства і його рішучість позбавити світ від бідності. Прийнявши 2000 року на найбільшому за всю історію людства форумі глав держав Декларацію Тисячоліття Організації Об'єднаних Націй, багаті і бідні країни зобов'язалися зробити все можливе для викорінення бідності, ствердження принципів людської гідності і рівності та досягнення миру, демократії й екологічної стабільності. Глави багатих і бідних країн пообіцяли об'єднати свої зусилля для досягнення конкретних цілей у сферах розвитку і зменшення зuboжіння не пізніше, ніж до 2015 року.

Сформульовані в Декларації тисячоліття цілі у сфері розвитку зобов'язують країни робити більше для рішення проблем, пов'язаних з недостатніми доходами, значним поширенням голоду, нерівністю між чоловіками і жінками, погіршенням стану навколишнього середовища і недостатніми послугами в сфері освіти, охорони здоров'я і постачання чистої води. Крім того, вони передбачають вжиття заходів з полегшення тягаря зовнішньої заборгованості і розширення обсягів допомоги, зовнішньої торгівлі і передачі технологій в інтересах бідних країн. Досягнутий у березні 2002 року Монтеррейський консенсус, підтверджений у вересні 2002 року в Йо-

ганнесбурзькій декларації зі сталого розвитку і Йоганнесбурзькому плані дій з її здійснення, дозволив конкретизувати механізм цієї партнерської взаємодії між багатими і бідними країнами.

Цілі та завдання у галузі розвитку, сформульовані у Декларації Тисячоліття.

Ціль 1. Ліквідація крайньої бідності і голоду

- **Завдання 1:** скоротити вдвічі за період з 1990 до 2015 року частку населення земної кулі, що має прибуток менше одного долара на день
- **Завдання 2:** скоротити вдвічі за період з 1990 до 2015 рік частку населення земної кулі, що страждає від голоду

Ціль 2. Забезпечення загальної початкової освіти

- **Завдання 3:** забезпечити, щоб до 2015 року у дітей усього світу, як хлопчиків, так і дівчат, була можливість одержувати в повному обсязі початкову шкільну освіту

Ціль 3. Заохочення рівності між чоловіками і жінками та розширення прав і можливостей жінок

- **Завдання 4:** Ліквідувати, бажано до 2005 року, гендерну дискримінацію на рівнях початкової і середньої освіти, і на всіх рівнях освіти не пізніше 2015 року

Ціль 4. Скорочення дитячої смертності

- **Завдання 5:** домогтися за період з 1990 до 2015 року зниження на дві третини смертності серед дітей у віці до 5 років

Ціль 5. Поліпшення охорони материнства

- **Завдання 6:** домогтися за період з 1990 до 2015 року зниження на три чверті материнської смертності

Ціль 6. Боротьба з ВІЛ/СНІД, малярією й іншими захворюваннями

- **Завдання 7:** до 2015 року зупинити поширення ВІЛ/СНІД і покласти початок тенденції до скорочення його масштабів
- **Завдання 8:** до 2015 року зупинити поширення малярії й інших основних хворіб і покласти початок тенденції до скорочення їх масштабів

Ціль 7. Забезпечення екологічної стабільності

- **Завдання 9:** Забезпечити врахування принципів сталого розвитку у рамках національних стратегій і програм та нагати зворотної тенденції процесу втрати біологічного різноманіття
- **Завдання 10:** скоротити вдвічі до 2015 року частку населення земної кулі, що не має сталого доступу до безпечної для здоров'я питної води, у тому числі через нестачу засобів
- **Завдання 11:** до 2020 року забезпечити істотне покращання життя як мінімум 100 мільйонів мешканців нетрів

Ціль 8. Формування глобального партнерства з метою розвитку

- **Завдання 12:** Продовжувати формування відкритої, регульованої, передбачуваної і недискримінаційної торгової і фінансової систем (включає зобов'язання відданості ефективному державному управлінню, розвитку, а також скороченню масштабів бідності на національному і міжнародному рівнях)
- **Завдання 13:** Сприяти задоволенню специфічних потреб найменш розвинутих країн (включаючи забезпечення безмитного і неквотованого доступу експортних товарів на ринки, здійснення розширеної програми з полегшення тягаря зовнішньої заборгованості і списання офіційної двосторонньої заборгованості та збільшення обсягів офіційної допомоги з метою розвитку тим країнам, що дійсно намагаються домогтися скорочення масштабів бідності)
- **Завдання 14:** Вирішити проблему специфічних потреб країн, що розвиваються, що не мають виходу до моря, і малих острівних держав, що розвиваються, (шляхом здійснення Програми дій із забезпечення сталого розвитку малих острівних

держав, що розвиваються, і рішень двадцять другої спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН)

- **Завдання 15:** всеосяжно врегулювати проблеми заборгованості країн, що розвиваються, на основі проведення національних і міжнародних заходів, спрямованих на те, щоб вивести їхню заборгованість на прийнятний рівень у довгостроковій перспективі
- **Завдання 16:** У співробітництві з країнами, що розвиваються, розробити і здійснити стратегії, що дають молодим людям реальний шанс гідного і продуктивного працевлаштування
- **Завдання 17:** У співробітництві з фармацевтичною промисловістю забезпечити поширення доступних по вартості основних ліків у країнах, що розвиваються
- **Завдання 18:** У співробітництві з приватним сектором вжити заходів для того, щоб всі могли користатися благами нових технологій, особливо інформаційних і комунікаційних технологій

Для боротьби з бідністю потрібно розуміти її причини. У Доповіді робиться спроба розширити уявлення про це явище на основі аналізу основних причин невдач у процесі розвитку. У 90-і роки обговорення тематики розвитку зосереджувалося здебільшого на трьох блоках проблем. Перший блок — це проблеми, пов'язані з необхідністю економічних реформ для забезпечення макроекономічної стабільності. Другий — потреба в ефективних інститутах і керуванні для забезпечення панування права і боротьби з корупцією. Третій — необхідність досягнення соціальної справедливості і залучення населення до процесу прийняття рішень, що впливають як на життя окремих людей, так і на життя цілих громад і країн, і ця концепція знову відстоюється в Доповіді.

Усі ці питання, що мають найважливіше значення з точки зору сталого розвитку людського потенціалу, як і раніше, заслуговують на пріоритетну увагу при формуванні політики. Разом з тим, вони не охоплюють четвертий фактор, що є предметом цього дослідження: структурні перешкоди, що заважають економічному зростанню і розвитку людського потенціалу. Запропонований у цій Доповіді Компакт відносно цілей у сфері розвитку, сформульованих у Декларації Тисячоліття, уособлює стра-

тегічний підхід до досягнення вищезгаданих цілей, відповідно до якого починати потрібно з подолання цих перешкод.

Ключем до досягнення цілей у сфері розвитку, сформульованих у Декларації Тисячоліття, є національна відповідальність на рівні урядів і громад. Більш того, цілі можуть стимулювати процес демократичного обговорення, і керівники скоріше будуть вживати заходів, необхідних для досягнення Цілей, за тиску з боку зацікавленого населення.

Усвідомлення населенням на рівні громад необхідності досягнення цілей може стимулювати демократичне обговорення ефективності роботи уряду, особливо за наявності доступу до об'єктивних статистичних даних, що, образно говорячи, повинні висіти на дверях кожної селищної ради. Важливу роль у сприянні досягненню Цілей і контролю за ходом цієї роботи покликані грати групи цивільного суспільства — від самодіяльних організацій до професійних асоціацій, від жіночих груп до коаліцій неурядових організацій (НУО). Разом з тим для досягнення Цілей потрібні сильні й ефективні державні структури і політична культура, що забезпечує відкритість і участь.

Проте децентралізація — це важке завдання. Її успіх можливий лише за умови ефективної центральної влади, цілеспрямованих і володіючих достатніми фінансовими засобами місцевих органів управління й активних громадян, взаємодіючих у рамках добре організованого цивільного суспільства.

Недавній досвід також показав, як соціальні рухи можуть розширювати участь населення в процесі прийняття рішень, наприклад у формі громадського контролю за місцевими бюджетами. У Порту-Алегрі, Бразилія, завдяки громадському контролю за місцевими бюджетами було докорінно поліпшено обслуговування населення.

Такі колективні дії призводять до підвищення якості базових послуг і допомагають стимулювати і зберігати політичну волю. Прості громадяни жадають від своїх лідерів виконання узятих ними політичних зобов'язань, а цілі стають для громадян інструментом, що дозволяє забезпечувати підзвітність органів влади.

Для досягнення сталого економічного зростання країнам необхідно вийти на базові граничні орієнтири в ряді ключових областей: управління, охорона

здоров'я, освіта, інфраструктура і доступ до ринків. Не переборюючи «поріг» у кожній з цих областей, країна може зануритися в бідність.

Стратегії подолання структурних деформацій повинні передбачати паралельну діяльність на декількох напрямках і збільшення обсягів зовнішньої допомоги. Шість стратегічних компонентів можуть допомогти країнам вирватися з пут бідності:

- Прискорені та значні інвестиції у базову освіту та охорону здоров'я, які стимулюють досягнення рівності між чоловіками та жінками. Такі інвестиції закладають передумови для сталого економічного зростання. У свою чергу, економічне зростання може забезпечити зайнятість та збільшити прибутки, що дозволить спрямовувати додаткові інвестиції у сфери освіти та охорони здоров'я.
- Підвищення продуктивності праці дрібних сільськогосподарських виробників, які перебувають у несприятливих економічних умовах і складають більшість у загальносвітовій структурі населення, що голодує. Згідно з авторитетними оцінками, 70% найбіднішого населення у світі живе в сільських районах і залежить від сільського господарства.
- Покращання базової інфраструктури, наприклад портів, доріг, енергосистем та зв'язку, в цілях скорочення виробничих затрат та подолання географічних перешкод.
- Розробка політики промислового розвитку, яка стимулює підприємництво та сприяє диверсифікації економіки з перспективою подолання її залежності від експорту сировинних товарів, за активної участі малих та середніх підприємств.
- Заохочення демократичного управління та прав людини в цілях ліквідації дискримінації, забезпечення соціальної справедливості та підвищення рівня добробуту всього населення.
- Забезпечення екологічної стабільності та раціонального управління міським господарством для досягнення сталих позитивних зрушень в галузі розвитку.

Концептуальною основою цих стратегій є переконаність у тому, що задля покращання функціонування економіки передусім мають бути вирішені інші завдання. Наприклад, не можна зменшити залежність від експорту сировинних товарів, якщо неможливо найняти трудові ресурси у переробному секторі через відсутність відповідних навичок у працівників.

Для скорочення вдвічі частки населення, яке живе в умовах крайнього зубожіння (ціль 1), буде потрібне набагато більш значне економічне зростання в пріоритетних країнах, де прийнятні темпи економічного росту не були досягнуті. Разом з тим, недостатньо добитися лише економічного зростання. Потрібні стратегії, націлені на зміцнення взаємозв'язків між прискореним економічним ростом та підвищенням рівнів доходів у бідніших домашніх господарствах.

Понад 1,2 млрд. чоловік, тобто п'ята частина народонаселення Землі, живе на менш ніж 1 дол. США у день. У 90-і роки частка населення, яке страждало від крайнього зубожіння за прибутками, скоротилася з 30% до 23%. Тим не менш, у зв'язку з приростом світового народонаселення в абсолютному виразі цей показник скоротився лише на 123 млн. чоловік, що вкрай недостатньо для вирішення завдання ліквідації бідності. Якщо при цьому не рахувати Китай, то фактично чисельність населення, яке живе в умовах крайнього зубожіння, збільшилася на 28 млн. чоловік.

Зубожіння за прибутками розповсюджене в основному у Південній та Східній Азії, незважаючи на те, що обидва ці регіони останнім часом досягли вражаючих успіхів. Як зазначалося вище, у 90-і роки Китаю вдалося вирвати з тенет бідності 150 млн. чоловік, тобто 12% населення країни, зменшивши вдвічі поширеність бідності. Разом з тим, в Латинській Америці та Карибському басейні, арабських державах, Центральній та Східній Європі та країнах Африки, розташованих на південь від Сахари, чисельність населення, яке живе на менш ніж 1 дол. США у день, збільшилася.

Основною причиною триваючого зубожіння є відсутність сталого економічного зростання. У 90-і роки лише у 30-ти зі 155 країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою, щодо яких є дані, тобто приблизно у п'ятій частці країн, був досягнутий приріст доходу на душу населення, який перевищував 3% на рік. Як зазначалося вище, у 45 таких країнах середні доходи фактично знизилися.

Державна політика, що призводить до зміцнення зв'язків між економічним зростанням та скороченням зубожіння, включає такі елементи:

- Збільшення обсягів, ефективності та збалансованості інвестицій у базове медико-санітарне обслуговування, освіту, водопостачання та санітарію

- Розширення доступу бідних прошарків населення до земельних ресурсів, кредитів, професійного навчання та інших економічних переваг
- Збільшення продуктивності та диверсифікація дрібних фермерських господарств
- Заохочення економічного росту у трудомістких секторах промисловості, у тому числі на малих та середніх підприємствах.

Багато голодуючих у багатьох регіонах світу є безземельними селянами або не мають гарантій землекористування. Для надання бідним прошаркам сільського населення гарантованого доступу до земельних ресурсів потрібна аграрна реформа. Свого вирішення очікує також проблема низької продуктивності сільського господарства, особливо у маргінальних з екологічної точки зору регіонах з бідними ґрунтами та істотною мінливістю клімату. "Зелена революція" з її вражаючими досягненнями минула такі регіони. Зараз потрібна двоєдина "зелена революція", яка забезпечила б зростання продуктивності та підвищила б ступінь екологічної стабільності. Необхідно збільшити обсяги капіталовкладень у наукові дослідження та розробки, спрямовані на отримання більш ефективних технологій та їх розповсюдження за допомогою систем сільськогосподарської освіти. Слід також збільшити інвестиції в інфраструктуру, зокрема дороги та продовольчі сховища. Не можна не відзначити, що протягом останніх десятиріч обсяги державних капіталовкладень та донорської допомоги у сільському господарстві скорочувалися.

У галузі організації та фінансування освіти приватний сектор має робити більше для підтримки освіти другого та третього ступенів. Урядам слід заохочувати неурядові організації та приватний сектор до збільшення пропозиції послуг в галузі освіти, зберігаючи при цьому за собою контроль за стандартами та збираючи у централізованому порядку дані щодо кількості та якості приватних учбових закладів. В умовах нестачі ресурсів, міркування рівноправ'я та ефективності зумовлюють небажаність державного субсидування приватної початкової освіти на шкоду базовій освіті для малозабезпечених.

Для скорочення дитячої смертності, покращання захисту здоров'я матерів та боротьби проти ВІЛ/СНІД, малярії та інших хвороб (цілі 4-6) потрібне кардинальне розширення доступу населення до медичного обслуговування.

Кожного року від захворювань, які піддаються попередженню, вмирає понад 10 млн. дітей. Це означає, що кожен день від них помирає 30 тисяч дітей. Щороку понад 500 тисяч жінок помирають під час вагітності та пологів, причому ймовірність такого наслідку у 100 разів вище у країнах Африки, розташованих на південь від Сахари, ніж у країнах ОЕСР з високими доходами. В усьому світі ВІЛ/СНІДом інфіковані 42 млн. чоловік, при чому 39 млн. з них мешкають у країнах, що розвиваються. Серед усіх інфекційних захворювань перше місце за смертністю серед дорослих (поряд зі СНІДом), як і раніше посідає туберкульоз, який щороку забирає життя майже 2 млн. чоловік. Упродовж наступних 20 років смертність від малярії, яка нині становить 1 млн. чоловік на рік, може подвоїтися.

Фінансування систем охорони здоров'я в бідних країнах є цілком недостатнім для досягнення Цілей. Жодна країна ОЕСР з високими доходами не витрачає на потреби громадської охорони здоров'я менше 5% свого ВВП, проте країни, що розвиваються, рідко долають цей поріг, а більшість з них витрачає на ці потреби 2-3% ВВП. 1997 року середній показник державних витрат на охорону здоров'я склав лише 6 дол. США на душу населення у найменш розвинутих країнах і 13 дол. США в інших країнах з низькими доходами, порівняно зі 125 дол. США у країнах з доходами вище середніх та 1356 дол. США у країнах з високими доходами. За оцінкою Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), рівень у 35-40 дол. США на душу населення є мінімально прийнятним обсягом фінансування базового медико-санітарного обслуговування. У бідних країнах практично неможливо платити за міжнародними цінами за необхідні для врятування життя людей ліки, і вимагати від бідних людей таких платежів майже злочинно.

Мізерність та невідповідність бюджетних ресурсів завдають шкоди передусім бідним прошаркам населення. У більшості країн на найбідніші 20% домашніх господарств припадає набагато менше 20% витрат на медичне обслуговування. У той же час, більш врівноважені витрати дозволяють добиватися кращих результатів. Наприклад, країни, що асигнують більше ресурсів в інтересах бідніших домашніх господарств, досягають зменшення показників дитячої смертності. Ще одним прикладом несправедливого розподілу витрат є відмінності

між містом та селом. Як правило, сільські райони отримують набагато менше ресурсів.

Нестача ресурсів підриває ефективність систем охорони здоров'я в цілому, оскільки одні проблеми поглиблюють інші. Коли у лікарнях немає ліків, хворі неохоче звертаються до них за медичною допомогою. Це призводить до марнування робочого часу персоналу, що ще більше підриває ефективність. Оскільки населення вже не розраховує на отримання гідного медичного обслуговування, воно перестає контролювати роботу медичних закладів, яка, у свою чергу, все менше (і аж ніяк не більше) задовольняє потреби громади.

Державна політика має бути націлена на вирішення всіх проблем нестачі ресурсів, низького рівня обслуговування та недостатнього рівноправ'я і ефективності:

- **Мобілізація ресурсів.** Уряди бідних країн повинні віддавати перевагу витратам на медичне обслуговування населення порівняно з іншими витратами, наприклад оборонними. У структурі бюджетних асигнувань на охорону здоров'я перевага має віддаватися базовим медичним послугам. Водночас, у країнах з низькими доходами цього навряд чи буде достатньо.

- **Збільшення обсягу зовнішніх ресурсів.** До них належать зовнішня допомога, хоча полегшення тягаря зовнішньої заборгованості, дарування ліків та надання фармацевтичними компаніями цінових знижок також були б корисними заходами.

- **Підвищення рівноправ'я.** Уряди мають ліквідувати дисбаланси, зосередивши головну увагу на сільських регіонах, бідних громадах, жінках та дітях. У той же час зосередження уваги виключно на первинному медико-санітарному обслуговуванні не допоможе: державні лікарні, переповнені хворими на СНІД або туберкульозом, не зможуть обслуговувати інших пацієнтів.

- **Підвищення ефективності систем охорони здоров'я.** В умовах гострого дефіциту готівки уряди, які намагаються встановити пріоритети, зіштовхуються з дилемою. Першим пріоритетним завданням є збереження єдиної системи. Побудовані за вертикальним принципом програми боротьби з конкретними хворобами набули популярності, однак вони не можуть бути ефективними або стабільними без базової медичної інфраструктури. Такі

програми слід інтегрувати з іншими структурами охорони здоров'я. Гостра потреба існує також і в комплексному підході до охорони здоров'я матерів та репродуктивного здоров'я. Багато країн зосереджують головну увагу на плануванні сім'ї на шкоду охороні здоров'я матері та дитини. Недостатньо зосередити увагу на базових програмах, такі ж зусилля необхідні для забезпечення того, щоб у кожному центрі первинного медико-санітарного обслуговування були елементарні ліки.

Для скорочення вдвічі частки населення, що не має доступу до безпечної для здоров'я питної води та санітарії (ціль 7), потрібний комплексний підхід. Без дотримання правил санітарії та гігієни, постачання безпечної для здоров'я води не дає суттєвого ефекту з точки зору здоров'я населення.

Понад 1 млрд. чоловік, тобто кожен п'ятий у світі, не мають доступу до безпечної для здоров'я води, а 2,4 млрд. чоловік не мають доступу до сучасних засобів санітарії. Кожен з цих чинників може обернутися на питання життя та смерті. Діарея займає перше місце за смертністю дітей молодшого віку: кількість дітей, що померли від неї у 90-і роки, перевищує чисельність усіх людських жертв збройних конфліктів після Другої світової війни. Більше за всіх від діареї страждає бідне населення сільських районів та нетрів.

• **Водопостачання без доступу до каналізації.** Доступ до безпечної води стає набагато менш ефективним з точки зору охорони здоров'я населення, якщо він не супроводжується покращанням гігієни та доступу до каналізації. Значні ресурси охорони здоров'я витрачаються на лікування хвороб, що передаються через воду, і які можна було попередити шляхом постачання населенню безпечної води та покращання санітарії і гігієни. Разом з тим, хоча потреба у безпечній воді не викликає сумніву, попит на доступ до безпечної каналізації набагато більше залежить від санітарно-гігієнічної освіти. Незаможні домашні господарства вимушені з власної ініціативи встановлювати в домах каналізаційні системи та часто самостійно сплачувати відповідні витрати. Малоймовірно, що вони підуть на подібні затрати без переконаності у необхідності такого капіталовкладення.

Нестача ресурсів для фінансування дорогої інфраструктури. В міських та приміських районах для налагодження водопостачання має бути здійснена розробка джерела води, організоване її по-

стачання в район, що обслуговується, та створена відповідна мережа для розподілу. Для забезпечення санітарії потрібна суспільна система асенізації та очистки. Необхідні для цих заходів інвестиції набагато перевищують за своїми обсягами ресурси більшості місцевих органів урядування. Навіть у країнах з середніми доходами ці кошти мають надаватися національними урядами. Найбільш дорогим компонентом інфраструктури водопостачання та санітарії є очистка стічних вод для запобігання потрапляння необроблених стоків у ріки та зараження підземних водоносних горизонтів. Для її створення необхідні також сучасні технології. Разом з тим, у муніципальних органів немає ресурсів для інвестування у базову санітарну інфраструктуру.

• **Високі тарифи та неякісне обслуговування.** Уряди мають забезпечувати, щоб доступові бідних прошарків населення до водопостачання та санітарії не зашкоджували невикористані високі тарифи, які субсидують інші групи населення. Благотворні в економічному сенсі групи мають нести більш значну частку фінансових затрат з обслуговування та експлуатації відповідної інфраструктури. Витрати на дорогі системи, що встановлюються у більш багатих районах міст, відволікають ресурси, необхідні для створення недорогих систем, внаслідок чого нетряні та приміські райони часто взагалі не обслуговуються. Крім того, у багатьох сільських та приміських районах системи водопостачання, як правило, експлуатуються не ефективно. У таких районах ключовим чинником покращання обслуговування є активна участь населення.

Досвід участі транснаціональних приватних структур в організації водопостачання та санітарії не є однозначним. Відзначено низку успішних проєктів приватного сектору з розширення мереж водопостачання для бідного населення у великих містах (наприклад, Буенос-Айрес, Аргентина, Маніла, Філіппіни). Разом з тим, ці успіхи інколи затьмарюються масштабними проявами корупції та невиконанням домовленостей з урядами. У цьому секторі слід стимулювати місцеве підприємництво, яке забезпечується фінансуванням по лінії національних банків розвитку.

Для забезпечення екологічної стабільності (ціль 7) необхідно налагодити управління екосистемами, для того щоб вони могли слугувати базою для

World Information Transfer is a Non-Profit, Non-Governmental Organization in Consultative Status with the United Nations, Promoting Health and Environmental Literacy.

World Information Transfer
BOARD OF DIRECTORS

Dr. Christine K. Durbak
Chair

Roland A. DeSilva
Executive Vice Chair

Peter F. Sprague
Vice Chair

Dr. Claudia Strauss
Secretary

Carolyn Comitta
Treasurer

Dr. Sophie Balk
Dr. Mohamed El-Banna
Dr. Ruth Etzel
Dr. Bernard D. Goldstein
Amb. Nina Kovalska
Dr. Michel Loots
Dr. Kenneth Offit
Jonathan Otto
Dr. Scott C. Ratzan
Dr. William Rom
Dr. Luz Maritza Tennessee
Jay Walker

**"Ворлд інформейшн трансфер (ВІТ)":
КОНЦЕПЦІЯ І ПІДХІД**

"Ми не успадкували світ від предків, ... а зайняли його в борг у наших дітей. - Кашмірське прислів'я

"Ворлд інформейшн трансфер (ВІТ)" - це некомерційна неурядова організація, що має консультативний статус при ООН і що займається питаннями охорони навколишнього середовища і поширенням екологічної освіти.

ВІТ була заснована в 1997 році під враженням від Чорнобильської катастрофи й у зв'язку з нагальною потребою надання світовим лідерам і для широкої громадськості точної і стимулюючої прийняття практичних заходів інформації про погіршення стану навколишнього середовища і його наслідків для здоров'я людини.

ВІТ виконує ці завдання за допомогою таких напрямків діяльності:

1. Видання "Всесвітнього екологічного журналу" - щоквартального дайджесту по найважливіших питаннях здоров'я і навколишнього середовища. У числі передплатників "Журналу", що видається на п'ятьох мовах, - лідери світової суспільної думки, дипломати, спеціалісти, науковці, видатні діячі мистецтва, державні керівники. У країнах, що розвиваються, "Журнал" поширюється безкоштовно.

2. Проведення в Штаб-квартирі ООН у Нью-Йорку, починаючи з 1992 року, щорічної науково-практичної конференції з проблем здоров'я і навколишнього середовища: глобальні партнери в пошуках глобальних рішень. Провідні фахівці з питань екологічної медицини з різних країн світу діляться своїми відкриттями і висновками й обговорюють можливі рішення з керівниками державних установ, представниками ділових кіл і засобів масової інформації.

3. Починаючи з 1995 року ВІТ спрямовує гуманітарну допомогу у райони, що потерпіли від екологічної деградації. Апаратура, устаткування, предмети постачання надходять у школи, лікарні, дитячі будинки, а також передаються місцевим гуманітарним установам у районах, заражених у результаті Чорнобильської катастрофи. За минулий період ці програми були істотно розширені.

4. ВІТ створює і підтримує Центри з проблем здоров'я і навколишнього середовища, що поширюють у своїх регіонах науково-практичну інформацію зазначеного профілю, яка надходить з штаб-квартири у Нью-Йорку. Завдання Центрів - забезпечувати постійне спостереження за станом навколишнього середовища, виконувати дослідження, вести учбово-методичну роботу й ініціювати здійснення коректувальних програм. Перший Центр був відкритий у Києві в 1992 році, а потім перенесений у Львів. Другий Центр відчинився в Бейруті в 1997 році.

Регіональні представництва ВІТ є в Австралії, Австрії, Гондурасі, Єгипті, Ізраїлі, Індії, Ірані, Канаді, Китаї, Колумбії, Лівані, Нігерії, Нідерландах, Німеччині, Пакистані, Російській Федерації, Україні і Філіппінах.

ВІТ входить у Виконавчу раду Конференції неурядових організацій, що мають консультативний статус при ООН.

World Information Transfer
WORLD ECOLOGY REPORT

World Information Transfer, Inc.
ISSN # 1080-3092
451 Park Avenue South, 6th Floor
New York, NY 10016
Telephone: (212)686-1996
Fax: (212)686-2172

E-Mail: wit@worldinfo.org
Electronic edition available on:
<http://www.worldinfo.org>

Founder & Editor-in-Chief:
Dr. Christine Kovshevych Durbak

Managing Editor: Dr. Claudia Strauss

Contributing Editors:
Britta Husack
Dora Rak
Peter F. Sprague

Circulation Manager: Carolyn T. Comitta

Language Editors:
Dr. Mohamed El-Banna—Arabic
Taras Prytula—Russian
Anna Kuchinsky—Russian
Lidia Garrido—Spanish
Taras Prytula—Ukrainian
Anastasia Haydulina—Ukrainian

Consultant: Dr. Andrew Tuziak

Video Production: Alan Geoghegan

WIT Regional Director-North America:
Carolyn T. Comitta
18 West Chestnut Street
West Chester, PA 19380
Tel: (610) 696-5896
Fax: (610) 450-5804
E-Mail: wit@dplus.net

WIT Regional Directors-Eastern Europe:
Roma Hawryliuk \ Taras Boychuk
K. Levyckoho lla, # 15
Lviv, Ukraine
Tel/Fax: (380) 322 76-40-39 & 76-68-18
E-Mail: wit@worldinfo.org

WIT Regional Director- Latin America:
Lidia Garrido Areau
Calle Nueva / 3A, 31191 Beriain
Navarra, Espana
E-Mail: lidiag44@hotmail.com

WIT Regional Directors-Western Europe:
Dr. Michel Loots
Oosterveldlaan 196
B-2610 Antwerp, Belgium
Tel: 52-5-448-05-54
Fax: 52-5-449-75-74
E-Mail: mloots@humaninfo.org

WIT Regional Director-Middle East:
Farouk Mawlawi
Al-Salaam Building—United Nations St.
Bir Hasan—Beirut, Lebanon
Tel: (961) 1-855575; (961) 5-505854
E-Mail: frnawlawi@inco.com.lb

WIT Regional Director-Oceania:
Gerry Lynch
Unit 5, 55 William Street
Double Bay, NSW 2028, Australia
Tel: 61 (02) 9528-6545
Fax: 61 (02) 9528-0546

WIT Regional Director—Africa:
Dr. Mohamed El-Banna
74 Sawra St. Heliopolis, 11341
Cairo, Egypt
Tel: (202) 368-2887; Fax: (202) 365-0492
E-Mail: mbanna@starnet.com.eg

WIT Regional Director—Asia
Haris Bazerman
Manhattan I/D - 33 Tai Tam Rd.
Tai Tam, Hong Kong, SAR, China
Tel: 852 2524 9063; Fax: 852 2524 6036
E-Mail: harismcb@netvigat.com

ЧЛЕНСТВО В ВІТ

Особи чи організації можуть стати членами ВІТ і отримувати щорічно чотири випуски "Світового екологічного журналу" англійською, російською або українською мовами, сплативши членський внесок в розмірі:

для розвинутих країн	\$ 25
для країн з перехідною економікою	\$ 1
для країн, що розвиваються	безкоштовно
для студентів	безкоштовно

Заповніть цю картку і разом з чеком надішліть за адресою ВІТ:

**World Ecology Report, 451 Park Avenue South,
6th floor, New York, NY 10016, USA**

Ім'я _____

Організація _____

Адреса _____

Країна _____

Кількість примірників _____

Поновлення членства

надання послуг, які мають значення для життя людини. Виконання цього завдання буде також мати важливе значення для досягнення інших цілей.

Деградація ґрунту поширилася на майже 2 млрд. гектарів земель, що завдало шкоди добробуту майже 1 млрд. чоловік, які живуть на засушливих землях. Біля 70% рибних ділянок, що мають комерційне значення, були частково або повністю знищені в результаті надмірного вилову. 1,7 млрд. чоловік, тобто третина населення країн, що розвиваються, мешкають у країнах, яким загрожує дефіцит водних ресурсів.

Географічна модель споживання, екологічна шкода та наслідки господарської діяльності людини характеризуються нерівномірністю. Багаті країни найбільше забруднюють глобальне навколишнє середовище та вичерпують світові природні ресурси.

Серед основних прикладів можна навести виснаження світових рибних запасів та викид парникових газів, які є причиною зміни клімату. Обидва приклади пов'язані з несталими моделями споживання багатих людей та країн. У багатих країнах обсяг викидів двооксиду вуглецю на душу населення складає 12,4 тон, тоді як у країнах з середнім доходом він складає 3,2 тони, а у країнах з низькими доходами — 1 тону. Бідні прошарки населення опиняться у найбільш вразливому становищі у випадку виникнення кризових наслідків глобальної зміни клімату.

При розробці стратегій, що сприяють екологічній стабільності, слід підкреслювати важливість залучення місцевого населення до процесу прийняття рішень. Ці стратегії також повинні відображати важливість змін у політиці багатих країн.

Цілі в галузі розвитку, сформульовані у Декларації Тисячоліття, поставили міжнародне співтовариство перед важким вибором. Якщо не буде досягнуто кардинального покращання становища, занадто багато країн не виконають завдання, які стоять перед ними, що матиме катастрофічні наслідки для найбільш бідних та вразливих груп їх громадян. Водночас, сьогодні міжнародне співтовариство має небувалі можливості для виконання зобов'язань у галузі ліквідації зубожіння. Вперше між багатими та бідними країнами досягнуто справжнього консенсусу у визнанні того, що зубожіння є загальносвітовою проблемою. Боротися з ним треба гуртом, усім миром.

ЯК ВИ МОЖЕТЕ ДОПОМОГТИ

WIT — це неприбуткова міжнародна недержавна організація, яку визнає ООН. Її мета — сприяти зростанню екологічної обізнаності серед зацікавлених лідерів та громадян у цілому світі. Ви можете допомогти у нашій важливій роботі фінансово або присвятивши нам свій час.

СВІТОВИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ

тел./факс: м. Львів, вул. Костя Левицького 11а/15
0322-76-40-39
ел.пошта: ukraine@worldinfo.org
www.worldinfo.org

Голова організації: Д-р Христина Ковшевич Дурбак

Заступник голови: Д-р Клавдія Штравс

Головний редактор: Тарас Бойчук